

Els membres

Semblances d'antics membres

El Consell Permanent de l'IEC acordà realitzar en cada Ple una semblança d'un membre dels primers temps de l'Institut per a contribuir a fer viva la història de la institució als membres actuals. A continuació s'inclouen les semblances presentades pel senyor Albert Balcells i González sobre Ramon d'Alòs-Moner i de Dou, pel senyor Ricard Guerrero i Moreno sobre Josep Alsina i Bofill, pel senyor Jaume Cabré i Fabré sobre Àngel Guimerà i Jorge, pel senyor Pere Lluís Font sobre Eusebi Colomer i Pous, i per la senyora M. Teresa Ferrer i Mallol sobre Joaquim Miret i Sans.

Ramon d'Alòs-Moner i de Dou

(1885 - 09.02.1939)

Ramon d'Alòs-Moner i de Dou

PER ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ

Ramon d'Alòs-Moner i de Dou va ser un personatge molt representatiu del procés d'institucionalització de la cultura catalana. Va canalitzar la seva vocació com a erudit i historiador durant trenta-dos anys a l'Institut d'Estudis Catalans, des que va entrar com a primer secretari redactor, el 1907, fins a la seva mort, el 1939, als cinquanta-quatre anys, quan en portava dinou de secretari general de l'IEC. He pogut consultar dues semblances que m'han estat de gran ajuda: l'una publicada per Miquel Coll i Alentorn el 1971 i l'altra, inèdita, sense signatura, conservada a l'Arxiu de l'Institut i que ha resultat ser de Jordi Rubió i Balaguer, amic i col·lega d'Alòs. He consultat també el llibre *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, editat el 1935, que, per cert, no s'hauria arribat a elaborar i editar sense l'esforç personal extraordinari de Ramon d'Alòs-Moner. També ha estat útil la consulta del seu expedient personal a l'Arxiu de la Diputació de Barcelona —ara a la Maternitat, a les Corts—, i del que es conserva a l'Arxiu de la Universitat de Barcelona, com de tots els professors d'aquest centre. Una altra font consulta-

da és el volum corresponent dels discursos de l'Acadèmia de Bones Lletres, atès que després del discurs del nou membre sempre hi ha el que pronuncia el membre antic que li clona la benvinguda. Ha completat aquestes fonts la lectura de les actes de les reunions de l'Institut, realitzada per a escriure la història de la institució.

En el seu discurs d'ingrés a l'Acadèmia de Bones Lletres, Ramon d'Alòs definia així, després de l'obligada declaració de manca de mèrits, el seu paper: «Potser haureu tingut en compte, abans de tot, el meu entusiasme al servei de la cultura de la nostra pàtria, el qual se manifesta en mi, d'una manera especial, en tot allò que tendeix a reconstruir el passat de Catalunya en l'època medieval.»

Lluís Nicolau d'Olwer, al seu llibre *Caliu: Records de mestres i amics*, després de parlar de Francesc Martorell i Trabal, diu de Ramon d'Alòs-Moner: «Inseparable d'aqueix benedictí [Martorell], era Ramon d'Alòs-Moner i de Dou, tipus perfecte del noble humanista del segle XVIII. Criad al seu antic casal de la vella Barcelona, sol·licitat des de la infantesa per la biblioteca del canceller Ramon Llätzer de Dou, que obria els seus balcons a l'ample i ombrívol jardí familiar [on només arribava la remor de les tórtors i del brollador del jardí (diu Jordi Rubió)], company d'en Martorell a la nostra efímera Escola de Roma, va reprendre els vells lligams de Catalunya amb la Itàlia del sud. Ciutadà de Nàpols tant com de Barcelona, amb la mateixa complaença mostrava als uns el Palau de la Generalitat i als altres el Castel Nuovo amb l'arc triomfal del Magnànim. Ni el Dant ni Ramon Llull no tenien gaires secrets per a ell, i dels polsosos pergamins havia extret la vida d'Arnau de Vilanova. Secretari general de l'Institut, s'havia captat el respecte i l'estimació de tots els col·legues de la Unió Acadèmica Internacional. Els seus darrers dies de Barcelona el colpí de nou, en ple treball, una vella afecció cardíaca, quan coronava la seva il·lusió del trasllat de la Biblioteca de Catalunya a l'edifici gòtic de l'antic Hospital de Santa Creu.»

Es tracta d'una semblança condensada. La colla que descriu Nicolau i de la qual ell mateix era membre estava formada per Alòs-Moner, Francesc Martorell, Ferran Valls i Taberner, Ramon d'Abadal i de Vinyals, Jordi Rubió i Balaguer i Manuel Reventós. Eren deixebles tots ells d'Antoni Rubió i Lluch a les primeres promocions dels Estudis Universitaris Catalans, amics de joventut i fins i tot alguns d'infantesa, un grup que assegurà el relleu de la generació dels fundadors de l'Institut d'Estudis Catalans i que es desvetllà amb la Solidaritat Catalana de 1906. Passaren de l'admiració per Eugeni d'Ors a la defenestració de Xènius; tingueren com a nou líder Jaume Bofill i Mates, un pèl més gran que els del grup. Aquest cercle arribà a la maduresa en temps de la Generalitat republicana, però ja abans, a partir de 1920, en temps de la Mancomunitat, havia assolit posicions dirigents en el teixit intel·lectual i professional d'aquella promoció amb marcada vocació de

servei públic. El seu amor a la norma i la disciplina no els privà de participar —amb excepcions com la de Valls i Taberner— en la revolta contra la direcció de Cambó dins el catalanisme, una revolta que va donar lloc a Acció Catalana el 1922. Aquesta segona generació de l'Institut, la noucentista, la que succeí a la generació dels fundadors, per la seva importància ha estat remarcada per Josep Pla, Jaume Vicens Vives i molts altres. Caldria afegir a aquest grup generacional alguns una mica més joves com Ferran Soldevila, Pere Bosch i Gimpera i Carles Riba, que, abans de ser membres de l'IEC, en foren també joves col·laboradors o secretaris redactors o becaris.

Ramon d'Alòs va néixer a Barcelona el 13 de juny de 1885, al pis principal del casal dels Dou, al número 31 del carrer de Sant Pere Més Baix. Era el més petit de dotze fills de Lluís Ferran d'Alòs i de Martín, primer marquès de Dou, títol pontifici, i de Gertrudis de Dou i de Moner. El seu pare era un home molt entès en història i arqueologia, i especialment en heràldica i numismàtica, mentre que la seva mare era famosa pel coneixement que tenia de les més intricades qüestions genealògiques del seu temps amb un cercle molt extens de coneixences, tal com indica Coll i Alentorn. L'amor als llibres i a la història l'havia respirat Ramon d'Alòs des de la infantesa a la mateixa llar, dins una família identificada amb el seu llinatge.

Va estudiar les primeres lletres al col·legi del senyor Miró del carrer de Mercaders, on va ser company dels amics que després havien de treballar conjuntament amb ell: Jordi Rubió i Francesc Martorell. Va ser després un alumne brillant del col·legi dels jesuïtes a Sarrià. Entrà a la Universitat de Barcelona amb el propòsit de fer-se advocat, però les classes de Rubió i Lluch el portaren vers els estudis d'història de la cultura catalana. El 1906 finalitzà la carrera de filosofia i lletres, al mateix temps que assistia amb gran assiduïtat a les lliçons de literatura catalana de Rubió i Lluch als Estudis Universitaris, acabats de crear. Per això va fer la crònica de la càtedra de Rubió i Lluch des del febrer del 1907 i col·laborà molt aviat amb ell a la recerca sobre la cultura catalana a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, formant part d'aquell petit grup de deixebles sense els quals Antoni Rubió reconeixia que no hauria pogut portar endavant la seva obra *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eral*, publicada entre 1908 i 1921.

Primer secretari redactor de l'Institut d'Estudis Catalans

El 1907 entrà de secretari redactor de l'Institut, que, acabat de crear, era un centre d'estudis històrics de tota mena. Segons diu Jordi Rubió, un altre secretari redactor, a la semblança inèdita: «Les tasques eren múltiples i diverses: des de la transcripció de documents

o la traducció o revisió d'originals, fins a la confecció d'índexs alfabètics o la correspondència sobre els canvis, o la vigilància de l'estampació dels llibres en curs. En Josep Pijoan duia la batuta amb el seu constant neguit i el seu entusiasme contagiós. Aquells anys de treball ple d'il·lusió, alternat entre les recerques d'arxius i les activitats pròpies de la vida col·lectiva de l'Institut completaren la formació d'en Ramon d'Alòs, com la completaren tots els que tingueren la sort de viure'ls. I entre aquelles activitats, ja des del primer dia, hi havia l'organització de la biblioteca d'estudi, que havia d'esdevenir la Biblioteca de Catalunya. L'Alòs tenia vocació d'arxiver i de bibliotecari, vocació i aptituds. Tot seguit va aplicar-les col·laborant en la primera ordenació del fons Aguiló i el de Jacint Verdager, i sobretot en la d'un fons de pergamins que l'Institut va adquirir en els inicis de la seva vida i foren el nucli del seu arxiu de documents històrics.»

La primera publicació de Ramon d'Alòs va ser un article al diari *La Veu de Catalunya* del 30 d'agost de 1906 titulat «Les comarques. Ripollès. Ripoll». Ben aviat cridà l'atenció dels erudits amb la seva «Col·lecció de documents relatius a Arnau de Vilanova», publicada a la revista dels Estudis Universitaris Catalans entre 1909 i 1912, i amb els «Inventaris inèdits de l'Ordre del Temple a Catalunya», preparats en col·laboració amb Jordi Rubió i Francesc Martorell i publicats al primer *Anuari* de l'Institut d'Estudis Catalans. Poc després, el primer semestre de 1910, publicaria a la revista *Estudis Universitaris Catalans* els «Inventaris de castells catalans (sigles xiv-xvi)».

Rubió i Lluç se'l va emportar a un viatge a Grècia, a continuar la recollida de documents sobre els catalans a Orient en el segle xiv. A la tornada l'un i l'altre van donar conferències al Centre Excursionista de Catalunya sobre el que havien vist i començat a estudiar. Rubió parlà al febrer i al març de 1910 i Alòs per l'abril.

Publicà també en aquests anys Ramon d'Alòs innumerable notes, recensions i articles tant a l'*Anuari* de l'Institut d'Estudis Catalans com a *Estudis Universitaris Catalans*, al diari *El Correo Catalán*, a la revista efímera *Empori*, a *El Puigmal* i a *La Catalunya*, la revista pensada per a la difusió del catalanisme a la resta d'Espanya. Cal remarcar la publicació de *Les profecies d'en Turmeda* a la *Revue Hispanique* el 1911.

Ramon d'Alòs i Itàlia

El 1911 l'Institut d'Estudis Catalans i la Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas van fundar conjuntament l'Escola Espanyola d'Arqueologia i Història a Roma, i Ramon d'Alòs hi anà com a becari fundador en companyia del seu amic Francesc Martorell, sota la direcció de Josep Pijoan, que acabava de plegar, decebut, de secre-

tari fundador de l'IEC. Dirigida des de Madrid per Ramón Menéndez Pidal, que només hi feu una visita, aquella Escola es trobava en una planta de l'antic hospital, a la Via Giulia, annex a l'església de Montserrat. Les estretons econòmiques aviat reduïren els plans més ambiciosos de Pijoan, que tractà debades d'equiparar l'escola del Palazzo Monserrato als instituts científics d'altres estats. Després de dos anys de residir-hi, Pijoan es considerava degradat del seu càrrec de secretari de l'Escola a la condició d'un becari distingit que n'auxiliava el funcionament. De Roma Pijoan marxaria al Canadà i no tornaria a residir a Barcelona. Justament, Ramon d'Alòs esdevindria membre adjunt de l'Institut en suplència de Pijoan al desembre de 1918. Pijoan, en carta a Unamuno del 13 d'abril de 1923, descriuria d'aquesta manera, massa simplificada, el seu destí: «por ser castellanista para los catalanes, tuve que dejar mi vida en Cataluña; y por ser catalanista para los castellanos, me fui a las antípodas».

En canvi, per a Ramon d'Alòs tingué una importància decisiva i molt positiva l'estada a Roma des del principi de 1911 fins a l'estiu de 1913, quan tornà a l'Institut. Les dificultats econòmiques no eren positives. «Però —com diu Jordi Rubió— els pensionats foren intrèpids i a l'arxiu i la biblioteca vaticans no els veieren desertar de llur lloc.» I continua Jordi Rubió: «Venceren la iniciació tan difícil quan hom entra de cop i volta en un centre consagrat per un prestigi i una organització seculars, compensaren les deficiències de formació, guanyaren consideració per part dels directors, i en Ramon Alòs trobà un filó riquíssim en les recerques bibliogràfiques lul·lianes de les quals ens donà un tast, de gran novetat, en la seva memòria “El manuscrito ottoniano Lat. 405”, publicada al segon fascicle, el 1914, dels *Cuadernos de Trabajo de la Escuela Española de Arqueología e Historia en Roma*. Abans ja havia publicat en el primer fascicle de 1912 “El cardenal de Aragón fray Nicolás Rossell, ensayo bio-bibliográfico”.»

Però l'estada a Itàlia no sols va encarrilar la seva trajectòria de lul·lista de primera magnitud, sinó que el va convertir en un especialista en Dant i un gran coneixedor de la cultura italiana, de la qual va esdevenir un dels principals enllaços a Catalunya, fins al punt que l'*Enciclopedia italiana* no tindria tants articles sobre la història i la cultura catalanes, sense la col·laboració intensa de Ramon d'Alòs, diferenciant-se en aquest aspecte netament dels diccionaris enciclopèdics contemporanis britànics i francesos. Principal propulsor de la commemoració a Barcelona del sisè centenari del Dant el 1921 (del qual deixà constància amb una crònica publicada al setè volum de l'*Anuari* de l'Institut), va ser un dels fundadors el 1920 de la Societat Dante Alighieri de Barcelona, que va aplegar una valuosíssima col·lecció d'edicions del Dant i de llibres sobre el poeta florentí. No sorprèn que Ramon d'Alòs per aquesta dedicació fos nomenat Cavaller de la Corona d'Itàlia.

Amb els anys Ramon d'Alòs seria membre de l'acadèmia de l'Arcadia de Roma i de l'Academia Pontaniana de Nàpols i un conferenciant a l'Institut Italià de Barcelona sobre la fortuna de Ramon Llull a Itàlia i sobre els lul·listes italians.

A la Universitat de Barcelona seria després professor encarregat de curs no sols d'epigrafia medieval sinó també de literatura italiana. I cal cercar en el pensionat a Roma de 1911 l'origen d'aquestes especialitats. Però fins i tot en la seva vida privada i sentimental l'estada a Itàlia tingué una gran transcendència. El 6 de juliol de 1912 va contraure matrimoni amb la napolitana Maria Maltese a l'església de Montserrat de Nàpols. Aquest enllaç motivaria moltes altres estades, que facilitarien la continuïtat de les seves recerques a Itàlia. Després de la Primera Guerra Mundial, entre 1919 i 1935, gairebé cada any va fer viatges a Itàlia per completar i aprofundir els seus estudis per a la publicació dels manuscrits lul·lians d'Itàlia.

Tornava Ramon d'Alòs el 1913 a Barcelona, casat i amb la tesi doctoral en estat avançat, i durant el curs 1914-1915, com que es trobava malalt Rubió i Lluch, el va substituir als Estudis Universitaris Catalans al començament de 1915 i hi donà quatre lliçons sobre Ramon Llull en ocasió del sisè centenari de la mort del personatge, en la celebració del qual intervingué, i ens deixà la completíssima crònica que publicà conjuntament amb Jordi Rubió al cinquè volum de l'*Anuari* de l'Institut. Era l'època de la pitjor epidèmia de tifus de Barcelona, declarada mesos després de l'esclat de la Gran Guerra i Ramon d'Alòs es posà també malalt a continuació, de manera que el substituïren successivament, parlant de diversos temes, Nicolau d'Olwer, Valls i Taberner i Jordi Rubió.

No cal oblidar que en aquesta mateixa època Ramon d'Alòs havia estat nomenat adjunt primer de la Biblioteca de Catalunya, l'obra més important de l'IEC en aquesta primera fase de la seva història juntament amb les normes ortogràfiques.

Aleshores el grau de doctor i els cursos previs es feien únicament a Madrid (així seria fins al 1931) i allí presentà Ramon d'Alòs la seva tesi al maig de 1917: *Los catálogos lulianos*. Diu la semblança inèdita escrita per Jordi Rubió: «Per primera vegada era posada en clar la intricada genealogia de les llistes d'obres de Ramon Llull, a partir de les que, en 1311, foren posades en el gran *Electorium* de París, i gràcies a llur estudi comparatiu, ressalten tot seguit les que tenen valor propi, per ésser filles d'un treball directe, fet damunt de manuscrits. I no és solament aquest el mèrit i el resultat de la tesi doctoral de l'Alòs, sinó que gràcies a ella s'ha anat destriant la procedència dels grans fons de bibliografia lul·liana avui conservats, i es fan visibles les rutes que marcaren els còdexs en llur dispersió des dels dipòsits dels segles XIII i XIV.» Un tribunal format per Bonilla, García Morente, Asín, Cejador i Aznar concedí a Ramon d'Alòs la màxima qualificació i la seva tesi aconseguí el premi extraordinari de doctorat en lletres a Barcelona el 9 de novembre

de 1918 i va ser publicada tot seguit. Aquest mateix any era elegit membre de l'IEC. Tenia trenta-tres anys.

Ramon d'Alòs-Moner, la Biblioteca de Catalunya i l'Escola de Bibliotecàries

La Biblioteca de Catalunya va ser oberta al públic a la primavera de 1914, al mateix temps que començava la seva existència la Mancomunitat de Catalunya com a federació de les quatre diputacions provincials catalanes amb vista a un futur poder autònom regional. Jordi Rubió i Balaguer va ser designat director de la Biblioteca i Ramon d'Alòs adjunt primer, alhora que l'iniciador de la institució: el veterà Massó i Torrents ocupava el càrrec d'inspector de l'Institut a la Biblioteca, concebuda com a biblioteca nacional catalana. Ramon d'Alòs es va encarregar especialment de la secció d'arxiu històric.

El sou d'Alòs-Moner, segons el seu expedient personal a l'Arxiu de la Diputació, era de dues mil quatre-centes pessetes anuals, actualitzades, després de la inflació de la Primera Guerra i postguerra mundials, en quatre mil dues-centes a l'agost de 1925, en sis mil cinc-centes l'any 1928 i equiparat a la categoria de cap de negociat de segona de la Generalitat al gener de 1938 amb un sou de nou mil pessetes, quan la inflació de la Guerra Civil, la pitjor del segle xx, estava deteriorant greument el nivell de vida de la majoria dels assalariats.

El primer treball d'arxivística i biblioteconomia important que feren entre 1915 i 1916 Rubió i Alòs va ser l'estudi i l'ordenació de l'Arxiu Capitular de la Seu de Tortosa. D'aquella tasca va retre compte en el cinquè volum del *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, el corresponent als anys 1918-1919.

Mentre Jordi Rubió va ser director de la Biblioteca i mentre va viure Antoni Rubió i Lluch, el primer president de l'Institut, el seu fill, Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya, no va ser elegit membre de l'IEC. Alhora, Ramon d'Alòs va ser, a partir de 1920, secretari general de l'Institut i, en canvi, subordinat de Jordi Rubió a la Biblioteca. Només l'amistat lleial entre tots dos va evitar la menor possibilitat d'un conflicte personal que hauria pogut esclatar en cas de no haver-se tractat d'aquelles dues persones.

Jordi Rubió diu de Ramon d'Alòs-Moner: «Era l'eficàcia modesta i segura que sempre el caracteritzà, allò que el feia company insubstituïble i que sempre enyorarem. Fort com era en paleografia, la secció de documents històrics l'atreia especialment. Ell tot sol, durant alguns anys, l'organitzà en forma previsor i segura, obrí registres, aplicà procediments tècnics que havia après al Vaticà per a la millor preservació dels pergamins, asajà per primera vegada a casa nostra la manera d'aplanar-los i descargolar-los, i, tot i

que disposava de poc espai i escassos recursos econòmics, creà la cèl·lula vital d'una secció que després hauria pres volada en la nova instal·lació a Santa Creu, que ell planejà tan ple d'iflusió i no pogué veure en funcionament. Al *Butlletí* de la Biblioteca hi ha publicats els reports que ell redactava a mesura que el seu treball d'ordenació avançava. Així anava posant en valor aquell dipòsit, ignorat de quasi tothom, però que tantes esperances despertava. Les seves mans posaven ordre en tot allò que tocaven. I calia haver-lo vist, defensat amb un guardapols, mai descoratjat, somrient, establint les sèries més importants de l'Arxiu Capitular de Tortosa, aclarint i destriant la documentació important de l'arxiu vell de l'Hospital de la Santa Creu, adquirit per l'Institut, o la confusa barreja amb què era buidat del camió la paperassa del dipòsit Renart i Arús. Igual feu amb els manuscrits Dalmases, dels quals donà ell una llarga llista precisa, dins del seu caràcter provisorí, que es publicà en el tercer volum del nostre *Butlletí*. No era sols el sentiment del deure complert el premi que l'amic desaparegut en reportava. Les descobertes eren constants. La sort sols afavoreix els qui saben conjurar-la amb una intensa i abnegada recerca, i el retribuïu algun cop amb goigs que no s'obliden. Així, per exemple, quan trobà l'autògraf de l'oda *La Pàtria* de n'Aribau. Encara tremolós d'emoció el mostrava als seus companys el dia que el va sorprendre barrejat amb papers que semblaven sense importància i que sols lliuraren llur secret perquè l'Alòs no es planyia mai i els sabé examinar full per full.»

El 1915 es va fundar l'Escola Superior de Bibliotecàries a fi de formar les futures bibliotecàries de la xarxa de biblioteques populars, dirigida per Eugeni d'Ors. El primer director de l'Escola va ser Joan Palau Vera, mort el 1919. El succeí Eugeni d'Ors i després de la seva caiguda, Lluís Segalà, catedràtic de la Universitat de Barcelona i membre fundador de la Secció Filològica de l'IEC. Ramon d'Alòs va ser nomenat catedràtic de bibliografia i de nocions de paleografia. Amb el canvi de pla d'estudis de 1920 quedà responsable únicament de bibliografia, matèria bàsica que tenia tres hores setmanals alternes de classe. De la història de l'Escola de Bibliotecàries fins al 1939, obra d'Assumpció Estivill, publicada el 1992, procedeixen aquestes dades.

El professorat de l'Escola estava format per gent amb prestigi i que completava els seus ingressos amb altres càrrecs, com ara el mateix Jordi Rubió (director de la Biblioteca de Catalunya), Rafael Campalans, Carles Riba, Manuel de Montoliu i Josep Maria Sabat. A la vegada les alumnes anaven a les classes de català de Pompeu Fabra i a les d'història de Catalunya de Ferran Valls i Taberner. La primera dona que treballà a l'Escola va ser Maria Lois, secretària del centre amb un paper que avui assimilariem al de cap d'estudis. Va ser una de les primeres llicenciades en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona i la primera dona que obtingué un premi extraordinari de final de carrera. Quan va passar a ser professora del curs preparatori de l'Escola, la substituï com a se-

cretària el 1919 una companya i amiga seva, Petronila Tuca, també una de les primeres dones amb títol universitari a Barcelona, que ocupà el càrrec fins a la seva mort prematura el 1925. Maria Lois esdevingué fins al seu traspàs la primera esposa de Jordi Rubió.

Quan Ramon d'Alòs va ser renovat en el càrrec de professor de l'Escola de Bibliotecàries el 1920 —la renovació s'havia de produir cada cinc anys—, cobrava un sou de mil vuit-centes setanta-cinc pessetes l'any, segons consta en el seu expedient personal a l'Arxiu de la Diputació de Barcelona.

El detallat programa de l'assignatura de bibliografia, escrit per Ramon d'Alòs el 1920, comprèn els principis generals de bibliografia, el repàs exhaustiu dels diferents tipus de bibliografies i de catàlegs, tant de biblioteques com d'editorials, la revisió general de les obres de referència i una anàlisi detallada de les obres fonamentals, col·leccions, manuals, entitats editores i erudites, etc., dins cada una de les àrees de coneixement. Un dels objectius de la matèria era aconseguir que l'estudiant es familiaritzés amb les llibreries, les cases editorials i les seves especialitats. Les classes es completaven amb exercicis pràctics i les alumnes havien d'elaborar un treball individual de caràcter bibliogràfic, que aviat va ser el treball de final de carrera escollit per la majoria, amb la supervisió amantent de Ramon d'Alòs.

El 1938 va ser l'encarregat d'escriure la comunicació sol·licitada per F. Donker Duyvis, de l'International Institute for Documentation, que convidà el centre a participar en la Catorzena Conferència Internacional de Documentació. Es tractava d'oferir un informe sobre el desenvolupament de la bibliografia científica i la formació de bibliògrafs. Alòs escrivia: «Per *bibliografia* volem dir, d'una manera especial, l'art de cercar fonts d'informació relatives a una matèria determinada i el coneixement i la selecció de la literatura que hom va compilant relativa a aquelles fonts. Tot això aplicat, després, a la literatura infantil que cada dia és més objecte d'estudi i de preocupació en les nostres biblioteques seguint el ritme general de tot arreu.» L'erudit historiador Ramon d'Alòs s'ocupava, doncs, de quelcom tan popular com la literatura infantil. La flexibilitat d'aquells homes en el servei públic resulta admirable vista amb els ulls actuals.

Arribada la dictadura de Primo de Rivera, els nous mandataris de la Mancomunitat, que havien suplantat els d'elecció popular, van fer unes declaracions despectives i amenaçadores referides al psicòleg belga Georges Dwlshauvers i al Laboratori de Psicologia Experimental, que provocaren una carta de protesta i de solidaritat d'alguns professors de la Universitat Industrial. Cal dir que al mateix temps la Mancomunitat primoriverista imposava l'ensenyament en castellà a les escoles tècniques que en depenien, bandejant el català, i alhora amenaçava l'IEC amb una inspecció hostil, que encara que resultaria infructuosa per als enemics de l'entitat, seria el pròleg de la supressió, el 1925,

del patrocini i de la subvenció provincial a l'Institut. Entre els primers signants de la carta publicada a la premsa diària catalana, hi havia quatre professors de l'Escola de Bibliotecàries: Ramon d'Alòs-Moner, Carles Riba, Rafael Campalans i Jordi Rubió, a més d'uns altres dos que hi estaven vinculats, com Pompeu Fabra i Ferran Valls i Taberner, aquest darrer com a principal impulsor de la protesta. Tots aquests i d'altres professors fins a un total de cent cinquanta participaren en la repulsa i van ser destituïts el 30 de juny de 1924 en no retractar-se'n. L'Escola de Bibliotecàries resultà especialment afectada i els homes de la dictadura a Barcelona optaren per convertir-la en Escuela Superior para la Mujer.

Lluís Segalà, que s'acomodà al canvi que desnaturalitzava l'Escola, va ser objecte de censura per part dels seus antics col·legues, alguns d'ells companys seus a més a l'Institut. Per això, quan acabada la dictadura, la Diputació postdictatorial refundà el 1930 l'Escola de Bibliotecàries i readmeté els professors expulsats el 1924, i entre ells Ramon d'Alòs-Moner, Segalà es va veure, en canvi, obligat a dimitir i va ser substituït aviat per Jordi Rubió i Balaguer com a director del centre.

Convé aclarir que durant la primera dictadura, tant Jordi Rubió com Ramon d'Alòs continuaren als seus càrrecs a la Biblioteca de Catalunya malgrat haver perdut les seves càtedres, de manera semblant a Pompeu Fabra, que continuà dirigint les Oficines Lexicogràfiques, adscrites a la dependència directa de la Diputació de Milà i Camps, malgrat haver perdut la seva Càtedra de Llengua Catalana. La dictadura del general Primo de Rivera va ser un cop dur contra el procés de normalització i institucionalització cultural catalana, però no va ser tan implacable com la dictadura del general Francisco Franco, després d'una guerra civil.

De tota manera, no cal menystenir l'impacte que representà la dictadura per al nostre personatge en els seus ingressos regulars, quan ja era pare de dos fills menors. Sort en va tenir, dels nombrosos articles per a l'*Enciclopedia italiana*, als quals s'afegirien anys després d'altres per a la mateixa obra.

El 4 de setembre de 1925 Ramon d'Alòs aconseguí el canvi dels seus cognoms per anomenar-se Ramon d'Alòs-Moner i de Dou.

Els darrers anys del decenni dels vint i els inicis dels trenta van ser molt negres per a ell. El 1929 moria la seva esposa després d'una llarga i cruel malaltia iniciada l'any anterior. N'hi restaven dos fills encara molt joves: Lluís i Montserrat. Vivien ja en una antiga masia del Guinardó, al passatge de Garcini número 15, on s'havien traslladat el 1913 des de la casa pairal del carrer de Sant Pere Més Baix, i on es conserven encara avui els papers i documents de Ramon d'Alòs, custodiats per la seva jove.

Després de la mort de la seva esposa, Ramon d'Alòs emmalaltí seriosament l'any 1930. Tot l'any 1931 es veié obligat a viure llargues tongades reclòs a casa seva. Patia la

malaltia de Stokes-Adams. Sol entre els seus llibres, cercant-li consol i estímul, quan el seu coratge triomfava damunt la feblesa del cor, preparava bibliografies i notes crítiques, treballava en els seus treballs predilectes, sense perdre el contacte amb les institucions estimades a les quals tornà a servir amb la mateixa intensitat que abans el 1932, quan es trobà refet.

Membre de l'Institut i secretari general

El 12 de desembre de 1918 ingressava Ramon d'Alòs a la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC com a adjunt, és a dir, com a membre suplent de l'absent Josep Pijoan. Diu la semblança inèdita de Jordi Rubió: «Hi fou sempre un element viu i hi actuà amb l'eficàcia de sempre. Ja de molt jove havia estat l'home dels índexs i dels repertoris alfabètics de les publicacions de l'Institut i continuà essent el col·laborador constant i ocult de moltes d'aquestes. Recordem especialment la part que va tenir en la magna *Sigil·lografia catalana*, de Ferran de Sagarra, al qual ajudà, des del primer dia de l'estampació de l'obra, en la correcció de proves, en la comprovació de les dades i en la fatigosa redacció de les taules que tan fàcil fan la seva consulta.»

El 22 de gener de 1920 esdevingué membre numerari de l'Institut com a successor de Miquel dels Sants Oliver, mort en aquell moment. Poc després, el 15 d'abril era escollit pel Ple de l'Institut com a secretari general per onze vots, contra dos vots que anaren per a Eugeni d'Ors (els de Pere Coromines i Lluís Nicolau d'Olwer) i una abstenció, probablement la del mateix Alòs.

Per diversos motius en els quals no podem entrar aquí, Xènius havia topat amb Puig i Cadafalch, president de la Mancomunitat després de la mort de Prat de la Riba, el qual havia donat suport a Ors com a definidor del noucentisme i com a aparent mentor de la generació i del grup que participaria després, a finals de 1919, en la seva defenestració. I precisament aquest era el grup del qual formava part Ramon d'Alòs, que romanqué en un segon terme, mentre Bofill i Mates i Ferran Valls i Taberner s'encarregaven de donar el cop de gràcia al dimitit/destituit director general d'Instrucció Pública de la Mancomunitat, que alhora era columnista de *La Veu de Catalunya*, secretari general de l'IEC, secretari de la seva Secció de Ciències i director fundador del Seminari de Filosofia i Pedagogia i del Laboratori de Psicologia, dependents d'aquella, i director, a més, de l'Escola de Bibliotecàries. Eugeni d'Ors era un intel·lectual de gran projecció pública que no s'adaptava a la nova disciplina burocràtica i que considerava una degradació el pas de la direcció general unipersonal que exercia a la col·legiada que se li oferia dins del Consell de

Pedagogia en el canvi ocasionat arran del traspàs de tots els serveis de les diputacions a la Mancomunitat.

De tota la colla d'amics de la qual formava part Alòs i de tots els membres de l'Institut —a excepció de Pere Coromines— només Nicolau d'Olwer defensà Xènius quan va ser destituït com a secretari general de l'IEC. Nicolau d'Olwer i Coromines no perderen l'equanimitat i intentaren sense èxit frenar la persecució que en l'àmbit acadèmic patí Eugeni d'Ors després d'haver perdut un càrrec administratiu i polític. Estava en joc la independència acadèmica de l'Institut, però cal reconèixer que no era factible que el secretari general que s'havia enfrontat públicament amb el president de la Mancomunitat, cada primer quadrimestre de l'any pogués col·laborar amb ell en la seva condició de president rotatiu de l'Institut i president perpetu de la Secció Històrico-Arqueològica. Es tractava d'un cercle politicocultural petit i la caiguda de Xènius desvetllà l'afany de revenja dels seus enemics, entre ells Ramon Turró, temible adversari de Xènius a la Secció de Ciències.

L'elecció de Ramon d'Alòs representava no sols l'inici d'un relleu generacional, sinó que responia al model de funcionari disciplinat i sense afany de protagonisme que s'havia dibuixat com a desitjable per oposició a la personalitat incontrolable d'Eugeni d'Ors. Aquest és el retrat que fa de Ramon d'Alòs el seu amic Jordi Rubió, a la semblança inèdita ja esmentada: «Des de secretari redactor a secretari general, no es desdibuixà mai en el nostre company la característica moral més típica de la seva actuació: abnegació i severitat en l'acompliment del deure propi; adhesió entusiasta a l'obra de restauració de la cultura catalana. La porta del vell estatge de l'Institut al Palau de la Generalitat durant trenta anys el va veure entrar sense que ni el temps, ni les responsabilitats, ni els honors majors haguessin alterat aquell aire de naturalitat modesta, seca i esquerpa davant dels elogis, que en Ramon d'Alòs posava en tot el que feia, atent sempre a l'eficàcia i desinteressat en absolut de vanitats i personalismes.»

Aquest elogi de l'erudit funcionari, en contrast amb la multiplicitat de centres d'interès intel·lectual de Xènius, més creatiu però menys disciplinat, resulta molt representatiu del cercle que va promoure Ramon d'Alòs. El seu ascens no sols correspon a les característiques que el feien preferible sinó que reflectien un canvi en el pes de les tres seccions de l'Institut. La Filològica no s'havia refet de l'exclusió el 1918 del seu primer president, mossèn Antoni Maria Alcover, que havia comportat la paràlisi del seu principal projecte, el Diccionari. La Secció de Ciències estava entrant tot just en la lluita intestina contra el seu secretari, Eugeni d'Ors, acompanyada de la liquidació dels seminaris creats per ell, sense que el seu antagonista principal, Ramon Turró, estigués en condicions de suplantar-lo. La Secció Històrico-Arqueològica (SHA) era l'única que no havia patit un conflicte intern i Ramon d'Alòs formaria sempre un tàndem eficaçíssim amb el secretari

de la SHA, el seu amic Francesc Martorell i Trabal. Aquest el va suplir com a secretari general, en ser el secretari de secció més antic, quan Alòs estigué malalt, i, un any després, Alòs li tornaria el favor suplint Martorell a la Secció Històrico-Arqueològica quan el darer va haver de recloure's per malaltia. Quan Francesc Martorell morí al novembre de 1935, Alòs feu alhora de secretari de la Secció i de l'Institut.

Convé recordar que el 1920, quan Ramon d'Alòs arribà a secretari general de l'IEC, el president de la SHA era a la vegada el president de la Mancomunitat i Alòs li va ser sempre fidel. Convé afegir que el secretari de la SHA, Francesc Martorell, va ocupar dins el Consell de Pedagogia el càrrec de secretari d'ensenyament superior, el lloc que s'havia reservat a Eugeni d'Ors abans de la seva negativa, al costat de Rafael Campalans, encarregat de l'ensenyament tècnic i professional, i d'Alexandre Galí, responsable de l'ensenyament primari i de la formació dels mestres. Tot plegat no deixava de consolidar la sintonia, per no dir la simbiosi, de l'Institut amb el govern regional català.

En aparença, amb l'elecció de Ramon d'Alòs la Secretaria General patí una pèrdua de categoria. El càrrec era vitalici segons el reglament fundacional i s'havia convertit, amb la destitució d'Eugeni d'Ors, en un càrrec de confiança del Ple. Però alhora el pressupost de la Secretaria General, que es mantenia amb l'aportació del deu per cent dels pressupostos de les tres seccions, és a dir, de la subvenció que rebien directament i per separat de la Mancomunitat, creixia fins a duplicar-se entre 1920 i 1923: s'hi va dedicar una suma que primer era de 9.105 pessetes i després de 21.697. Al mateix temps pujaven notablement les despeses de representació, perquè, a partir de 1923, Ramon d'Alòs esdevenia el delegat permanent de l'IEC a la Unió Acadèmica Internacional (UAI), creada a Brussel·les el 1919, i poc després, el 1926 es convertia, com a membre de la SHA, en representant permanent de l'IEC al Comitè Internacional de Ciències Històriques, un altre guany molt remarcable en el reconeixement exterior de la historiografia i de l'alta cultura catalanes.

Ramon d'Alòs era plenament conscient de la importància que tenia per a la cultura i per a l'Institut la relació i el reconeixement internacionals. Sabia que seria el que més respecte podia desvetllar a les esferes oficials espanyoles. Sabia que era el catalanisme cosmopolita el que podia guanyar la simpatia i la consideració exteriors. No va faltar a cap de les reunions anuals de la UAI, mentre la salut no li ho va impedir. Aleshores tenia la suplència de Francesc Martorell. A la UAI, i en concret al Comitè Duchange, Alòs es va comprometre a preparar la publicació de les inscripcions de Catalunya d'abans del segle XIII. L'epigrafia medieval va ser un programa de recerca constant en el seu treball. A més, vers el 1924, treballava en la preparació de la publicació de la *Bíblia catalana*, segons els antics manuscrits, una obra que la guerra havia interromput. Entre 1930 i 1932 Ramon d'Alòs va ser secretari adjunt de la UAI.

Així, doncs, Ramon d'Alòs no pot ser considerat de cap manera un secretari general menor durant els dinou anys que ocupà el càrrec, després d'una figura com la d'Eugení d'Ors, que el precedí, i de Ramon Aramon, que el succeiria. A més li tocà fer front a dues situacions ben difícils per a l'Institut: la dictadura de Primo de Rivera i la Guerra Civil de 1936-1939, separades per un quinquenni de recuperació de la normalitat per a la institució, de 1930 a la primera meitat de 1936. I resulta evident l'encert i la prudència amb què va saber capejar el temporal en les dues ocasions i mantenir amb vida la institució amenaçada de la qual era el responsable tot l'any, mentre els tres presidents passaven rotatòriament pel càrrec cada quadrimestre.

No sabem quina gratificació rebia Ramon d'Alòs com a secretari general de l'Institut. En una declaració jurada de 1924, que es troba en el seu expedient a l'Arxiu de la Diputació, deia que el càrrec era gratuït. Era un fet sorprenent atès que un secretari de secció de l'Institut cobrava la suma, ben modesta per cert, de quatre-centes cinquanta pessetes al mes l'any 1923, al marge de les vint-i-cinc pessetes per sessió a la qual assistia, igual que els altres membres, amb un màxim retribuït de quatre reunions al mes. La gratificació d'un secretari de secció, amb tota la feina que reportava, encara que l'ajudessin els secretaris redactors, equivalia a un jornal de disset pessetes diàries. D'aquí que les classes a les escoles de la Mancomunitat i després de la Generalitat i els càrrecs als organismes assessors i tècnics de l'administració assegurassin la subsistència dels que no tenien rendes ni altres ingressos, com era el cas de Francesc Martorell. En realitat, els secretaris de l'Institut eren retribuïts per mitjà d'un capmàs de feines públiques diverses, entre les quals hi havia el servei a l'Institut.

Membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

Al juny de 1924 feia Ramon d'Alòs la seva entrada a l'Acadèmia de Bones Lletres. Hi succeïa al doctor Joan B. Codina i Formosa i venia a continuar la nodrida sèrie de gent del seu llinatge familiar que n'havien estat membres o havien estat membres de la corporació, com ara Josep d'Alòs i de Fontaner, Josep M. d'Alòs i de Móra, Joan Ponsich i d'Alòs i Josep d'Alòs i Bru. El tema del seu discurs d'ingrés va ser *Els bestiaris a Catalunya*, un treball que va ser desenvolupat amb gran domini de la matèria i que, segons Miquel Coll i Alentorn, ha conservat la seva validesa. Els bestiaris eren petits tractats medievals, amb influències paganes anteriors, on la fantasia, l'al·legoria i la intenció moralitzant es barrejaven amb la zoologia. La contestació va ser feta, en termes de gran afecte, per Ferran de Sagarra i de Siscar, parent llunyà de Ramon d'Alòs i amic íntim de la seva família, alho-

ra que era membre numerari també de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut des del 1920. No cal descartar en aquesta elecció, com, abans, en la de Ferran Valls i Taberner el 1920 i el 1922 en la de Pere Bosch i Gimpera (que també era un col·laborador de l'IEC), la discreta tasca de pont que podien exercir Antoni Rubió i Lluch i Ferran de Sagarra per atenuar el conflicte entre les dues corporacions en pretendre l'Acadèmia de Bones Lletres defensar una ortografia catalana alternativa a la de l'Institut fins a la proclamació de la República.

Però aquesta incorporació de Ramon d'Alòs a l'Acadèmia de Bones Lletres va tenir a l'estiu de 1926 la seva crisi, aviat completament superada. Unes crítiques al servilisme polític de la institució durant la dictadura de Primo de Rivera, pronunciades per Ferran Valls i Taberner, en plena situació d'enfrontament amb el règim dictatorial (Valls havia estat desterrat com la resta de la Junta de Govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona per la negativa a publicar la guia jurídica en castellà), va provocar l'expulsió no sols de Valls sinó també del seu amic Ramon d'Alòs-Moner el primer de juny de 1926 amb el pretext d'inassistència. A la reunió següent, Antoni Rubió i Lluch defensà els dos exclosos i també ho feren Agustí Duran i Sanpere i Pere Bosch i Gimpera, que encara no eren membres de l'IEC. Una expulsió com aquella era del tot insòlita a l'Acadèmia i una votació va anul·lar l'exclusió de Valls i d'Alòs, en contra dels partidaris de la sanció, entre els qual hi havia el president Carreras i Candi.

Feina incessant

En aquella època, malgrat totes les dificultats, Ramon d'Alòs-Moner publicava articles al diari *La Publicitat*, *La Paraula Cristiana* —del canonge Carles Cardó (Alòs era un cristià de creences arrelades)—, al nou diari catòlic *El Matí*, al *Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres*, al mateix temps que contribuïa amb treballs erudits a les miscel·lànies de Prat de la Riba, Francesco Ehrle, Michaelis, Crexells i Patxot.

A la *Miscel·lània Prat de la Riba*, el 1923, publicava un treball sobre un dels tres personatges que millor estudià: Arnau de Vilanova, el metge i filòsof que, juntament amb el Dant i Ramon Llull, concentrà la seva atenció. Es tracta de *De la marmessoria d'Arnau de Vilanova*. El 1921 el Consell de Pedagogia li havia publicat l'edició de la *Confessió de Barcelona*, d'Arnau de Vilanova. El mateix any publicà un article sobre la pàtria del mateix personatge i el Penedès. El 1924 donà a llum el seu treball sobre el text català de la *Informatio beguinorum vel Lectio Narbonae*, també d'Arnau de Vilanova. No deixava, però, de tractar altres temes. La seva contribució a la biografia de Lorenzo Valla apare-

gué a la *Miscel·lània Crexells* el 1929 i el seu article sobre documents per a la història de la biblioteca d'Alfons el Magnànim es publicà a la *Miscellanea Francesco Ehrle*, a Roma el 1924. Continuà amb els temes lul·lians amb el seu treball «Idees lul·lianes de comunitat universal» a la *Miscel·lània Patxot* el 1931, continuació del treball que havia publicat en honor de les noces Rubió i Lois el 1919, titulat *Sis documents per a la història de les idees lulianes*.

Durant la segona meitat dels anys vint Ramon d'Alòs publicà diversos llibres a l'editorial Barcino, que acabava de crear un col·laborador de l'IEC, Josep Maria de Casacuberta. El 1925 hi publicà *Poesies*, de Ramon Llull, amb notes i glossari, per a la col·lecció «Els Nostres Clàssics». L'any següent la Barcino li publicà *Sant Jordi, patró de Catalunya*. El 1932 la mateixa editorial treia el llibre de Ramon d'Alòs *Autors catalans antics. I: Historiografia*, a la col·lecció «Crestomaties Barcino», i finalment, el mateix any, a la «Popular Barcino» sortia una selecció de pàgines escollides de Ramon Llull amb pròleg i anotacions de Ramon d'Alòs. I dins el mateix àmbit lul·lià, el 1927 Ramon d'Alòs publicava l'edició actualitzada i prologada d'una obra de gran importància: la *Bibliografia de les impressions lul·lianes*, feta per Elies Rogent i Estanislau Duran. D'Alòs-Moner era un lul·lista de primer ordre i com a tal era reconegut internacionalment.

Els anys trenta

Després de la dictadura de Primo de Rivera, la Diputació postdictatorial presidida per Joan Maluquer i Viladot no sols va restablir el patrocini provincial i la subvenció de l'Institut d'Estudis Catalans, sinó que pocs dies abans de la proclamació de la República va cedir l'edifici de l'antic Hospital de la Santa Creu per a la Biblioteca de Catalunya i la Casa de Convalescència per a l'Institut d'Estudis Catalans, d'acord amb l'Ajuntament de Barcelona, propietari dels immobles. Ramon d'Alòs, molt malalt, no va poder assistir a l'acte ni redactar la memòria del període 1923-1924 a 1930-1931, que va escriure Francesc Martorell, que el suplia com a secretari general accidental.

Fins ara no sabíem si Ramon d'Alòs pertanyia a algun partit. Però Enric Pujol, remenant els papers del personatge a la casa del Guinardó, ha trobat el carnet de Ramon d'Alòs d'afiliat a Acció Catalana. Els dirigents d'aquest partit no van preveure el triomf esclatant d'Esquerra Republicana i de Francesc Macià a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931, que contribuïren a la proclamació de la República dos dies després. Malgrat que el seu dirigent, Nicolau d'Olwer, va ser ministre d'economia del Govern provisional de la República, Acció Catalana va ser un dels grans perdedors en aquelles elec-

cions, després de la Lliga, a la plana major de la qual continuaren pertanyent Puig i Cadafalch i Valls i Taberner.

Ramon d'Alòs va exercir de secretari general de l'Institut sota la Generalitat republicana, amb la qual l'IEC procurà tenir les millors relacions possibles. Martorell estigué al Consell de Cultura, que va substituir l'antic Consell de Pedagogia, però ara amb una Generalitat que tenia més competències i recursos que la Mancomunitat, mercès a l'Estatut de 1932. L'Institut no es va veure afectat per la inestabilitat política, que va ser molt gran. La revolta del 6 d'octubre de 1934 va portar a la suspensió de l'Estatut i no es recuperà la situació anterior fins a la victòria del Front d'Esquerrres al febrer de 1936, però Espanya ja lliscava pel pendent que duria a la Guerra Civil.

Per a l'Institut els anys que van de 1930 a la primera meitat de 1936 van ser d'estabilitat i activitat recuperada, sense gaires novetats. Gràcies als esforços de Ramon d'Alòs, reconeguts pel Ple de l'IEC, l'entitat celebrà els seus primers vint-i-cinc anys amb la publicació d'un llibre molt útil, encara que la publicació —i resulta significatiu— no sortís el 1932 sinó a les acaballes del 1935, perquè no tothom lliurà la informació que havia de presentar en la data compromesa.

A la Universitat Autònoma de Barcelona

L'Estatut plebiscitat pels catalans el 2 d'agost de 1931 prescrivia que l'ensenyament, en tots els graus, passaria a la Generalitat de Catalunya. Però l'Estatut votat per les Corts constituents de la República al setembre de 1932 no traspassà a la Generalitat l'ensenyament, encara que permetia un condomini entre el poder central i el poder català en l'àmbit universitari, sobre la base d'un estatut d'autonomia per a la Universitat de Barcelona, regida per un patronat mixt, presidit per Pompeu Fabra. Havia arribat el moment d'incloure en una universitat catalana, autònoma, ampliada i reformada aquells intel·lectuals que havien estat el professorat dels Estudis Universitaris Catalans, que la Universitat oficial, simple delegació provincial de la Universitat de Madrid, no havia volgut acollir i integrar el 1904. L'any 1930 Ramon d'Alòs havia donat tres conferències a la Universitat de Barcelona dins la Càtedra Ramon Llull. La seva dedicació als ensenyaments dels Estudis Universitaris Catalans era ben coneguda. Per a un erudit del seu prestigi la Universitat Autònoma de Barcelona era la gran ocasió. El Patronat de la Universitat el nomenà professor encarregat del curs de llengua italiana, literatura italiana i epigrafia medieval el 24 d'octubre de 1933. Aquest nomenament seria renovat pel mateix Patronat al novembre de 1937. Ramon d'Alòs ingressà al professorat universitari junt amb Lluís Nicolau

d'Olwer i d'altres més joves que ell, com Carles Riba, Ferran Soldevila, Joan Coromines, Pere Bohigas, Ramon Aramon, etc.

La Universitat Autònoma volia investigadors com a professors i que els professors fessin investigació, una exigència que resultava en bona part nova i que representava que l'Institut d'Estudis Catalans deixava de veure la universitat com una institució aliena, a la vegada que aquells professors de la Universitat que eren membres de l'Institut d'Estudis Catalans deixaven de ser una mena de *rara avis* dins un centre que havia de deixar de ser una entitat rutinària, burocràtica i sense creativitat cultural pròpia.

La greu crisi de l'autonomia política catalana arran dels fets del 6 d'octubre de 1934 va ser aprofitada per a suspendre el Patronat i deixà en l'aire l'autonomia universitària acabada d'estrenar sense que la Universitat Autònoma de Barcelona hagués intervingut en absolut en els esdeveniments. Calgué esperar a la victòria electoral de les esquerres al febrer de 1936 per a la recuperació de l'autonomia universitària i per a reprendre l'impuls reformador que la caracteritzava.

La Guerra Civil

Les obres de restauració i de remodelació de la Casa de Convalescència i de l'Hospital de la Santa Creu es perllongaren durant cinc anys i Ramon d'Alòs estava entregat al trasllat des del Palau de la Generalitat a la nova seu, quan esclatà la Guerra Civil, després del fracàs a Barcelona de l'aixecament militar el 19 de juliol de 1936. El panorama canvià radicalment. Després de les memòries plenes de realitzacions i d'esperances redactades pel secretari general any rere any, la corresponent a 1936-1937 ja no es presentà dins la festa anual de l'Institut com les anteriors. Es van suspendre les festes anuals, la concessió de premis i fins i tot els plens. Només hi hagueren durant la Guerra Civil dues reunions plenàries, breus i sense debat ni substància. Una d'aquestes va ser la sessió necrològica per la mort de Rubió i Lluch.

La memòria del curs 1936-1937, presentada a la Generalitat per Alòs-Moner, va ser una manera de donar fe de vida enmig de la tragèdia on l'Institut es veia trastocat com totes les institucions. Ramon d'Alòs començava la memòria així: «Des del primers dies d'aquest nou ordre de coses en què vivim, les activitats científiques de l'Institut han estat dificultades: les seves sessions s'han reduït a la més mínima expressió; les seves tasques editorials s'han alentit, com és de suposar: les obres d'instal·lació al Palau de la Convalescència no han anat tan de pressa com era de creure fa un any. Per la festa anual proppassada donàrem ja com a probable que la instal·lació definitiva hauria tingut lloc dintre el curs

1936-1937. Ningú no podia preveure, llavors, que els locals de la Convalescència tindrien de moment una aplicació inesperada, en consonància amb els nous fets: la d'estatjar la major part dels llibres salvats per la Generalitat de Catalunya. Ja des dels primers dies de la Guerra Civil, l'Institut, per mitjà, sobretot, del personal subaltern de la Secció Històrico-Arqueològica i de la Secretaria General, coadjuvà en la tasca de salvar el patrimoni bibliogràfic i documental de la nostra terra, fent obra unes vegades paral·lela, d'altres conjunta, amb els Serveis de Monuments, de Biblioteques i d'Arxius. Aquesta tasca fou duta a terme no sols a la ciutat de Barcelona, sinó als indrets més allunyats de Catalunya, on alguns de nosaltres ens desplaçàrem no sense les dificultats pròpies d'aquells dies tèrbols. El salvament de llibres, principal feina en què l'Institut fou ocupat, adquirí tot seguit proporcions enormes: la direcció de la Biblioteca de Catalunya, sota les ordres de la qual va actuar el nostre personal, es va trobar amb el problema de la manca de locals a propòsit per a rebre i per a instal·lar —d'una manera provisional i tot— els milers de volums que tothora aflueixen de dintre i de fora de Barcelona. Ni les sales de la Biblioteca de Catalunya al Palau de la Generalitat, ja prou atapeïdes, ni l'edifici de l'antic Hospital podien utilitzar-se. A l'Hospital, en plena renovació, difícilment hom podia trobar un parell de sales que oferissin les mínimes garanties per a aquesta instal·lació, encara que fos per poc temps. Fou per això que l'Institut posà a disposició del director de la Biblioteca de Catalunya tots els seus locals, tant els de la planta baixa com els del pis principal, els quals els uns es trobaven en plena utilització i els altres, en període d'adaptació. En poc temps, el Palau de la Convalescència quedà de dalt a baix, es pot dir, ple de llibres, que foren col·locats en prestatgeries improvisades a corre-cuita per la direcció de la Biblioteca, i àdhuc en els mobles propis de l'Institut. Durant molts mesos el pati de la Convalescència s'ha vist envaït de llibres que, ordenats per matèries, *grosso modo*, per personal de la Biblioteca, de l'Institut d'Estudis Catalans i per voluntaris, s'anaren dipositant en sales adjacents, avui encara ocupades. Tasca febrosa que sols podia ésser duta a terme —i encara perdura— amb un gran esperit d'abnegació i sacrifici de diversa índole.» Alòs escrivia aquestes paraules al juny de 1937. El sacrifici de la cessió temporal dels locals de l'Institut es veia compensat, deia ell mateix: «[...] per la satisfacció íntima de complir un deure com és el d'aportar la seva cooperació al salvament d'una bona part del patrimoni espiritual de Catalunya».

Aquesta lluita contra el caos i aquest esforç, enmig de la tragèdia, de salvament del patrimoni escrit és el que transmet Ramon d'Alòs. No hi ha dubte que aquella tasca titànica es va fer amb més eficàcia perquè el secretari general de l'Institut i el vicedirector de la Biblioteca eren la mateixa persona. Un cop acabada la guerra, Milà i Camps, que tornava a ser —per poc temps— president de la Diputació de Barcelona, visità la Biblioteca de Catalunya i després de meravellar-se de l'ordre que hi trobà, encara es va sor-

prendre més quan, en preguntar a Jordi Rubió quan havien fet allò, li respongué simplement que durant la guerra.

Naturalment, Ramon d'Alòs, a la seva memòria de la vida de l'Institut, datada al juny de 1937, no deia que dos membres havien hagut d'exiliar-se per raons polítiques —Puig i Cadafalch i Ferran Valls i Taberner—, que un altre havia desertat —Esteve Terradas—, que un darrer —Eugeni d'Ors— formava part dels quadres del nou estat que es formava a la denominada *España nacional*, que d'altres estaven enfonsats en la desmoralització i en la disconformitat amb la revolució en marxa, com López-Picó, mentre uns darrers estaven absorbits per l'activitat política en la lluita titànica per salvar l'autonomia catalana i la democràcia davant el feixisme, com Nicolau d'Olwer o Bosch i Gimpera.

Ramon d'Alòs es trobà sotraguejat personalment pels esdeveniments. Tres germans seus van ser morts, va veure desfeta i buidada la casa pairal del carrer de Sant Pere Més Baix, es va veure separat dels seus dos fills, la filla es va haver de traslladar a França i el fill va ser cridat a files. Veure les esglésies, cremades o tancades, devia produir una fonda tristesa a un catòlic com Alòs-Moner. Jordi Rubió, a la semblança inèdita, escriu: «Ramon d'Alòs treballava calladament i també durament de vegades. Mai no va ésser home de confidències íntimes i ignorarem sempre la lluita interior que sostenia en els últims temps. Cada dia més tancat en la seva feina, sabia sobreposar-se.»

Ramon d'Alòs, d'acord amb els presidents de la Secció Filològica i de la de Ciències —Pompeu Fabra i Pere Coromines— deixà de reunir la Secció Històrico-Arqueològica, mancada del seu president, mentre les altres dues seccions van reprendre les sessions i feren tot el possible per a no interrompre la seva vida, intensament pertorbada com la de tota la societat catalana. Gràcies a la prudència de Ramon d'Alòs no es va prendre cap sanció ni depuració contra els absents per raons polítiques. A aquest motiu obeeix la manca de reunions plenàries. El fet de no efectuar una purga potser feia perdre punts polítics a l'Institut en aquella situació, però, d'altra banda, salvava la solidaritat i cohesió internes, per damunt de la guerra fratricida que se li havia imposat, i aquell capteniment podia ser una garantia amb vista al futur.

Ramon d'Alòs va mantenir la representació de l'Institut a l'interior i a l'exterior del país. A l'interior aconseguí que la Generalitat pagués a l'Institut les subvencions endarrerides, encara que estiguessin devaluades per la inflació galopant. Va donar fe de vida de l'Institut en un article sobre l'entitat que va escriure i signar per a *Nora Ibèria* en un número monogràfic sobre la cultura catalana, a petició de Jaume Miravittles, cap del comissariat de propaganda de la Generalitat. A l'exterior Ramon d'Alòs-Moner mantingué la presència de l'Institut als fòrums científics. La Generalitat valorava molt el reconeixement que l'Institut rebia a la resta del món. Així, Ramon d'Alòs obtingué permís per

assistir entre el 24 i el 30 de maig de 1937 a Brussel·les a la reunió anual de la Unió Acadèmica Internacional, i a París a la del Comitè Internacional de Ciències Històriques, i novament se'l va autoritzar a sortir cap a Zuric per a participar al Setè Congrés Internacional de Ciències Històriques del 28 d'agost al 4 de setembre de 1938. Hi presentà una comunicació que devia ser molt interessant: *Un siècle d'historiographie catalane, 1836-1936*. Aprofità el viatge per a veure la seva filla a França.

Arribà la desfeta republicana i l'ocupació de tot Catalunya. Alguns membres de l'Institut, els més compromesos i més coneguts pels vencedors, com Pompeu Fabra, optaren per l'èxode i l'exili. Ramon d'Alòs es quedà a Barcelona. Se li obrí un expedient de responsabilitats polítiques per haver sortit a l'estranger i haver retornat a la zona republicana en lloc d'aprofitar per a passar-se a l'enemiga. Aquest càrrec significava perdre, com molts d'altres, el lloc de professor a la Universitat, la càtedra a l'Escola de Bibliotecàries i el seu lloc a la Biblioteca de Catalunya, rebatejada amb el nom de Biblioteca Central. La seva condició de secretari general de l'Institut, una entitat que els vencedors odiaven i donaven per liquidada, era un agreujant.

L'Institut anava a ser expulsat de la seva seu. Jordi Rubió, sense tants punts en contra com Ramon d'Alòs, anava a perdre la direcció de la Biblioteca. I mentrestant el fill de Ramon d'Alòs-Moner estava reclòs en un camp de presoners de guerra.

El dia 9 de febrer de 1939 al migdia, Ramon d'Alòs va anar a veure el seu amic Ferran Valls i Taberner, que havia entrat amb els vencedors, havia recuperat la direcció de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, havia renegat del catalanisme i donava per acabat l'Institut. Alòs hi va anar en recerca d'ajut i consell prop de qui continuava sent un amic. Van sortir de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, al costat de la Catedral, i van arribar tot passejant al domicili de Valls i Taberner, prop del Cinc d'Oros. No devien ser gaire favorables les perspectives derivades de la conversa atès el que passà a continuació. Després d'acomiar-se de Valls, Ramon d'Alòs estava esperant al carrer de Còrsega l'autobús que havia de dur-lo al Guinardó, quan va caure a terra fulminat. Al cap de pocs minuts moria en una clínica propera. Tenia cinquanta-quatre anys.

Encara després de la seva mort apareixerien els darrers fruits de trenta anys de feina incansable de Ramon d'Alòs-Moner. Així, les valuoses notes que havia redactat per a gairebé tot el capítol primer de la *Crònica de Pere el Cerimoniós*, preparada per Pagès i que havia d'editar la Fundació Concepció Rabell, administrada per Patxot, van ser incloses el 1942 quan publicà l'obra a França, a la Bibliothèque Méridional. Finalment, Miquel Batllori completà la transcripció que havia deixat Alòs de les obres en català d'Arnau de Vilanova per a la col·lecció «Els Nostres Clàssics» de la Barcino, i hi afegí introduccions, notes i bibliografia. Aparegué en dos volums el 1947, amb pròleg de Joaquim Carreras i Artau.

Alòs morí quan encara no havia donat de si tot el que hauria pogut arribar a donar des del punt de vista de la historiografia cultural i literària, però la seva bibliografia erudita es compon de tres-cents setze títols entre llibres, edicions crítiques, articles, recensions, cròniques, crítiques i opuscles. En dona testimoni la bibliografia inèdita que fa molts anys li va dedicar amb devoció i eficiència una bibliotecària anònima i que publiquem aquí.

Aquesta semblança ha d'acabar amb una recomanació pràctica. L'interès dels papers de Ramon d'Alòs-Moner, que es conserven a la casa del Guinardó, és tan gran que l'Institut hauria de suggerir als descendents que els disposin a la Biblioteca de Catalunya, perquè puguin ser consultats pels estudiosos a la mateixa institució a la qual dedicà Alòs la major part de la seva vida.

Bibliografia de Ramon d'Alòs-Moner

1906

1. «Les comarques. Ripollès. Ripoll». *La Veu de Catalunya* (30 agost 1906). [Firmat: «A.»]

1907

2. «Inventaris inèdits de l'Ordre del Temple a Catalunya». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1907: [Any I]*, Barcelona, IEC, 1907, p. 385-407. [Firmat juntament amb Jordi Rubió i Francesc Martorell]
3. Nota sobre un estudi de Prat de la Riba sobre los pagesos de remensa, publicat a *Revista Jurídica de Catalunya*, *Empori*, Barcelona, vol. 1 (gener 1907), p. 43. [Sense firmar]
4. Nota sobre la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Madrid (desembre), *Empori*, Barcelona, vol. 1 (gener 1907), p. 44. [Sense firmar]
5. Nota sobre *De Romanae Ecclesiae exordiis fontes historici*, per W. Benigni i G. Brunner, publicat a *Miscellanea di Storia e Cultura Ecclesiastica*, Roma (novembre-desembre), *Empori*, Barcelona, vol. 1 (gener 1907), p. 44-45. [Sense firmar]
6. Nota sobre les biografies de Jordi Eliot i Enric Wallon, publicades a *Les Contemporains*, París (febrer), *Empori*, Barcelona, vol. 1 (febrer 1907), p. 107. [Sense firmar]
7. Notes sobre *L'auteur de la Passio Perpetuae* i sobre el *Libro de la concepción virginal*, atribuït al beat Ramon Llull pel pare Rupert M. de Manresa, publicades a la *Revue d'Histoire Ecclesiastique*, Lovaina (gener 1907), *Empori*, Barcelona, vol. 1 (febrer 1907), p. 103. [Sense firmar]

8. Nota sobre la revista *Miscellanea di Storia e Cultura Ecclesiastica*, Roma (gener-febrer). *Empori*, Barcelona, vol. I (febrer 1907), p. 103. [Sense firmar]
9. Nota sobre la revista *Nuova Rassegna di Letterature Moderne*. *Empori*, Barcelona vol. I (març 1907), p. 161. [Sense firmar]
10. Nota sobre *Un sirventese del re Pietro IV d'Aragona intorno a Cagliari*, pel Dr. Pier Enea Guarnerio, publicat a *Archivio Storico Sardo*, vol. II, p. 434. *Empori*, Barcelona, vol. I (març 1907), p. 162. [Sense firmar]
11. Nota sobre *Dietari de l'excursió filològica feta amb el Dr. Schadel dins el domini català, de 31 de juliol a 13 de setembre de 1906*, per mossèn Antoni M. Alcover, publicat al *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (gener-agost 1907). *Empori*, Barcelona, vol. I (abril 1907), p. 214. [Sense firmar]
12. Nota sobre la revista *Rerue Catalane*, Perpinyà (15 abril 1907). *Empori*, Barcelona, vol. I (abril 1907), p. 214. [Sense firmar]
13. Nota sobre *La Hitación de Wamba*, per Antonio Blázquez, publicat a la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Madrid (gener-febrer 1907). *Empori*, Barcelona, vol. I (abril 1907), p. 217-218. [Sense firmar]
14. Recensió de Ricard Wagner, *Tannhäuser y la Tençó de la Wartburg*, i de Lluïta eterna, per Francesc Pradell. *El Correo Catalán*, Barcelona (15 febrer 1907). [Sense firmar]

1909

15. «Col·lecció de documents relatius a Arnau de Vilanova». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 47-49, 140-148, 331-332, 447-449, 531-534; vol. IV (1910), p. 110-119, 496-498; vol. VI (1912), p. 98-103. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
16. Recensió de «Biblioteca clásica, tomo CCXX. Antología de poetas líricos castellanos (tomo XIII). Juan Boscán. Estudio crítico por Marcelino Menéndez y Pelayo». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 98-100. [Firmat: «R. d'A.»]
17. Recensió de «*Catàlech de la Biblioteca Musical de la Diputació de Barcelona*, vol. I, per Felip Pedrell». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 182-184. [Firmat: «A.»]
18. Recensió de «*Recull de textos catalans antics*, vol. XI. Rahonament fet per Mestre Arnau de Vilanova en Avinyó». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 186. [Firmat: «A.»]
19. Recensió de «*Nova biblioteca catalana*, publicada per R. Miquel y Planas». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 367. [Firmat: «A. y D.»]

20. Recensió de «*Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, per mossèn Joseph Mas. Pvre., vol. iv». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 467. [Firmat: «A. y D.»]
21. Recensió de «*Catàlech illustrat del Museu Santacana de Martorell*, per Francesch Santacana Romeu». *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. III (1909), p. 564. [Firmat: «R. d'A.»]
22. «De cultura catalana». *El Correo Catalán*, Barcelona (22 abril 1909). [Sense firmar]
23. «Un llibre important: *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eral*». *El Puigmal*, setmanari autonomista ripollès, núm. 65 (23 gener 1909), p. 515-517. [Firmat: «Ramón d'Alós y de Dou»]
24. «Una obra de bibliografia musical: *Catàlech de la Biblioteca Musical de la Diputació de Barcelona*». *La Cataluña* (3 abril 1909). [Firmat: «Ramón de Alós»]

1910

25. «Nota sobre la II Conferència sobre els Catalans a Orient donada per A. Rubió i Lluch en el Centre Excursionista de Catalunya». *La Feu de Catalunya*, Barcelona (8 març 1910). [Sense firmar]
26. «De la Passió». *El Correo Catalán*, Barcelona (24 març 1910). [Sense firmar]
27. *Inventari de castells catalans: Tous i Folgons*, Barcelona, J. Horta, 1910, 68 p. Tiratge a part d'*Estudis Universitaris Catalans*, vol. IV (1910), p. 129-192.
28. «Johan Boccaci, *Decameron*, traducció catalana publicada segons l'únic manuscrit conegut (1429) per J. Massó Torrents». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. IV (1910), p. 265-267. [Firmat: «A. y D.»]
29. «*Nova biblioteca catalana*, publicada per R. Miquel y Planas». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. IV (1910), p. 268. [Firmat: «A. y D.»]
30. «*Les monedes catalanes: estudi i descripció de les monedes carolíngies, comtals, senyoriales, reials y locals propries de Catalunya*, per Joaquim Botet i Sisó». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. IV (1910), p. 269-270. [Firmat: «A. y D.»]
31. «Fr. José M. de Elizondo, *La leyenda de San Francisco según la versión del Flos Sanctorum*». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. IV (1910) p. 510-511. [Firmat: «A. y D.»]
32. «R. Serra y Pagès, *La festa del Bisbetó a Montserrat y orígens de la meteixa*». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. IV (1910), p. 511-512. [Firmat: «A. y D.»]

1911

33. *Impressions d'un viatge a la Grècia. Conferències donades en el Centre Excursionista de Catalunya els dies 5 y 15 d'abril de 1910.* Barcelona. L'Avenç, 1911, 64 p., 37 ill.
34. *Les profecies d'en Turmeda*, publicades per Ramón d'Alòs. 17 p. Tiratge a part de la *Revue Hispanique*. Nova York. París, vol. xxiv (1911).

1912

35. *El cardenal de Aragón Fray Nicolás Russell: Ensayo bio-bibliográfico.* Madrid. José Blass y C^a, 1912, 46 p. Extret de *Cuadernos de Trabajo de la Escuela Española de Arqueología e Historia en Roma* (Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas), vol. i (1912), p. 15-60.
36. «Ramón Llull. A propòsit d'una publicació recent». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (17 gener 1912 i 23 gener 1912). [El primer firmat: «Ramón d'Alòs». El segon, sense firmar. Es tracta d'un treball del Dr. A. Rubió i Lluch titulat: «Ramón Llull. Sumari d'unes lliçons en els *Estudis Universitaris Catalans*».]

1913

37. «J. Sarrète. *Iconographie mariale. Vierges ouvertes. Vierges ouvrantes et la Vierge ouvrante de Palau-del-Vidre*». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. vii (gener-juny 1913), p. 227-229. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
38. «Joaquim Miret y Sans. *Les cases de templers y hospitalers en Catalunya. Aplech de nores y documents històrics*». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, vol. vii (juliol-desembre 1913), p. 387-390. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
39. Traducció al català d'una recensió del treball del Dr. A. Rubió i Lluch: *Els castells catalans de la Grècia continental*, feta per Maurakis en grec modern.

1914

40. «Pistoles catalanes de Ripoll. Ripoll». *La Veu Comarcal*, núm. 18 (agost 1914). [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
41. «El manuscrito ottoboniano Lat. 405. Contribución a la bibliografía luliana». *Cuadernos de Trabajo de la Escuela Española de Arqueología e Historia en Roma*, vol. ii (1914), p. 97-128.

1915

- 42. «Memòries presentades per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors president de la Diputació i alcalde de Barcelona, donant compte dels treballs fets durant els anys 1913 i 1914. President A. Rubió i Lluch, secretaris l'any 1913: M. [Miquel] S. Oliver, l'any 1914 Massó i Torrents». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1913-1914: Any I*, Barcelona, IEC, 1915, p. ix-xiv i xv-xxi.
- 43. «Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors president de la Diputació i alcalde de Barcelona, sobre la celebració del VI Centenari de la mort de Ramón Llull». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1913-1914: Any I*, Barcelona, IEC, 1915, p. xxx-xxxiv. [Firmat juntament amb Jordi Rubió]
- 44. «Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor president de la Diputació de Barcelona, donant compte dels treballs fets durant l'any 1924 per a la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. President A. Rubió i Lluch, secretari redactor Ramón d'Alòs». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1913-1914: Any I*, Barcelona, IEC, 1915, p. xxxv-xxxix.
- 45. «P. Girolamo Golubovich O. F. M., *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*, tomo 1». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1913-1914: Any I*, Barcelona, IEC, 1915, p. 766-768. [Firmat: «R. d'A.»]
- 46. «Obres originals de l'illuminat doctor mestre Ramon Lull [IX]. *Llibre de Blanquer-na, escrit a Montpeller devers l'any MCCLXXIII*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1913-1914: Any I*, Barcelona, IEC, 1915, p. 769-770. [Firmat: «R. d'A.»]
- 47. «Xilografies antigues del Bt. Ramon Llull. Estampa d'En Felip Guasp». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. II (1915), p. 179. [Firmat: «A.»]
- 48. *Giovanni Boccaccio, Dell'antica versione catalana del Decamerone*, fragments escollits per Ramon d'Alòs. Roma, Ermanno Loescher, 1915, 26 p. [Textos romànics per a ús escolar a cura d'E. Monaci, núm. 34]

1916

- 49. «La Biblioteca Dalmases». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, vol. III (gener-desembre 1916), p. 28-57, 5 il·l. [Sense firmar]
- 50. «Addició a la nota sobre el *Breviculum*, de Karlsruhe». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, vol. III (gener-desembre 1916), p. 89. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
- 51. «P. Pedro Blanco Soto, *Estudios de bibliografía luliana*». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. III (gener-desembre 1916), p. 133-135. [Firmat: «R. d'A.»]

52. «Nostra llengua viu». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (1 gener 1916). [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
53. «Un llibre nou: *Sigil·lografia catalana*». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (6 gener 1916), il·lustrat. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
54. *El patronatge de Sant Jordi. Notes històriques. Els goigs*, Barcelona, L'Avenç, 1916. Extret del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 252-258, p. 120-125 i 176-184.
55. «Del centenari de Ramon Llull». *La Revista*, Barcelona, núm. XIII (abril 1916), p. 1-2. Reproduït a *Quaderns d'Estudi*, quadern commemoratiu del centenari de Ramon Llull, vol. I (desembre 1916), p. 220-222.

1917

56. «Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar, per Ramon d'Alòs». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. IV (gener-desembre 1917), p. 28-36 i vol. V, anys 1918-1919 (1920), p. 52-82.
57. Recensió de «J. M. Batista y Roca, *Catàlech de les obres lulianes d'Oxford*». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. IV (gener-desembre 1917), p. 150-152. [Firmat: «R. d'A.»]
58. Recensió d'«*Una casa editorial barcelonesa. De Juan Jolis a Herederos de la Viuda Pla*. Siglos XVII al XX. Notas bibliográficas por el Dr. D. Jaime Barrera». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. IV (gener-desembre 1917), p. 155-156. [Firmat: «R. d'A.»]
59. «Alguns manuscrits de l'Antiga Biblioteca Montserratina comunicats pel Dr. D. Ramón d'Alòs de la Biblioteca de Catalunya». *Analecta Montserratensia*, Monestir de Montserrat, vol. I (1917), p. 235-236.
60. «Textos de dret català». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (1 gener 1917). [Firmat: «Ramón d'Alòs»]

1918

61. *Los catálogos lulianos: Contribución al estudio de la obra de Ramón Lull. Tesis doctoral*, «per Ramón de Alòs y de Dou», Barcelona, Imp. Altés, 1918, 112 p. [5 exemplars en paper de fil i 100 en paper corrent]
62. «En Lluís Nicolau d'Olwer nou membre de l'IEC». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (8 març 1918), una fotografia. [Firmat: «R. d'A.»]

- 63. «Els catalans a Itàlia». *La Revista*, Barcelona, núm. LVI (1918), p. 25-28. [Firmat: «R. d'A.»]
- 64. «En Milà i Fontanals, historiador». *La Revista*, Barcelona, núm. LXVII (1918), p. 218-219. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]

1919

- 65. «El donatiu Sagarra a la Biblioteca de Catalunya». *La Feu de Catalunya*, Barcelona (2 octubre 1919). [Sense firmar]
- 66. *Sis documents per a la història de les doctrines lulianes*, publicats per Ramon d'Alòs, Barcelona, Imp. Altés, 1919. Noces Rubió-Lois (22 setembre 1919).

1920

- 67. «Viatges d'investigació a l'Arxiu i Biblioteca Capítular de Tortosa. I. L'Arxiu Capítular de Tortosa, per Ramón d'Alòs». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. v, anys 1918-1919 (1920), p. 103-119.
- 68. Recensió d'«*Analecta Montserratensia*. Vol. I». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, vol. v, anys 1918-1919 (1920), p. 224-225. [Firmat: «R. d'A.»]
- 69. Recensió de «Ferran Soldevila, *Pere II el Gran. El desafiament amb Carles d'Anjou*». *La Revista*, Barcelona, núm. cix (1920), p. 77-78. [Firmat: «R. d'Alòs»]
- 70. Recensió de l'«Ajuntament de Barcelona, Publicacions històriques. Recull de documents i estudis». *La Revista*, Barcelona, núm. cxix (1920), p. 345-346. [Firmat: «R. d'Alòs»]
- 71. «Les festes de la poesia». *Quaderns d'Estudi*, Barcelona, vol. xii, p. 142-146. [Sense firmar.] Discurs presidencial llegit en els Jocs Florals celebrats en el mes d'agost de 1920 a Castelltersol.

1921

- 72. Arnau de VILANOVA, *Confessió de Barcelona*, publicada per Ramón d'Alòs, Barcelona, Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya, 1921. 24 p. [Suplement *Quaderns d'Estudi*]
- 73. *Nota sobre un manuscrit dantesc*. *Extret d'Estudis Franciscans*, vol. xxvii, p. 391-393.
- 74. «De la primitiva traducció catalana de la *Divina comèdia*». *La Revista*, Barcelona, vol. vii, núm. cxxvii (1921), p. 12-13. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]

75. «Dant Alighieri». *D'Ací d'Allà*, Barcelona, núm. 10 (1921). [Firmat: «A.»]
76. «Topografia i distribució de les ànimes en l'altre món segons la *Divina comèdia*». *D'Ací d'Allà*, Barcelona, núm. 10 (1921), p. 734-743. [Firmat: «A.»]
77. «Memòria de l'Institut d'Estudis Catalans». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (10 maig 1921). [Sense firmar]
78. «Del retrat del Dant». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (14 novembre 1921), un gravat. [Firmat: «R. d'Alòs»]
79. «La pàtria d'Arnau de Vilanova i el Penedès». *Penedès*, revista comercial il·lustrada, Vilafranca del Penedès (juliol-agost 1921), p. 234-236. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]

1922

80. *Fra Joan Pascual comentarista del Dant*, Barcelona, Casa de Caritat, 1922, 44 p. Extret de *Quaderns d'Estudi*, vol. XIII (octubre-desembre 1921), p. 308-346.
81. «La VI Festa Anual de l'Institut d'Estudis Catalans. Memòria del secretari en Ramón d'Alòs». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (19 maig 1922).

1923

82. «El Congrés Litúrgic de Montserrat». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 836. [Sense firmar]
83. «Exposició cartogràfica catalana (24 gener-15 febrer 1919)». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 837. [Sense firmar]
84. «Segon centenari del naixement del P. Jaume Caresmar». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 837. [Sense firmar]
85. «Viatges d'investigació a l'Arxiu i Biblioteca Capitulars de Tortosa». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 838. [Sense firmar]
86. «Josep Fiter i Inglès». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 849. [Necrologia firmada: «A. D.»]
87. «Ramon Nonat Comas». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 850. [Necrologia firmada: «A. D.»]
88. «Moisès Schwab». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 852. [Necrologia firmada: «A. D.»]
89. «P. Girolamo Golubovich O. F. M., *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e*

- dell'Oriente francescano, tomo III». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 859. [Recensió firmada: «R. d'A.»]
90. «J. M. Roca, *La medicina catalana en temps del Rey Martí*» i «J. M. Roca, *Ordinacions del hospital general de la Santa Creu de Barcelona (any MCCCCXII)*» copïades textualment del manuscrit original i prologades». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 872. [Recensions firmades: «R. A.»]
91. *II Centenari de la mort de Ramon Lull. Moviment lulià (1915-1920)*. Extret d'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 880-882.
92. «L'arxiduc d'Àustria Lluís Salvador». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 892. [Necrologia firmada: «R. d'A.»]
93. «Pier Enea Guarnerio». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 893. [Necrologia firmada: «R. d'A.»]
94. «*Analecta Montserratensia*, vol. I (1927)» i «*Analecta Montserratensia*, vol. II (1918)». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 893-894. [Recensió firmada: «R. d'A.»]
95. «B. Croce, *La Spagna nella vita italiana durante la Rinascenza*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 899-900. [Recensió firmada: «R. d'A.»]
96. «Els Estatuts del Col·legi Major de Sant Vicenç i Sant Ramon dels Dominicans a Barcelona». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1915-1920: Vol. VI*, Barcelona, IEC, 1923, p. 145-153. [Firmat: «R. d'Alòs»]
97. «L'obra de l'Institut d'Estudis Catalans». *La Publicitat*, Barcelona (1 abril 1923), il·lustrat. [Firmat: «Ramón d'Alòs»]
98. «La sessió anyal de l'Institut d'Estudis Catalans». *La Feu de Catalunya*, Barcelona (4 maig 1923). [Sense firmar]
99. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *De la marmessoria d'Arnau de Vilanova*, Barcelona, IEC, 18 p. Extret de *Miscel·lània Prat de la Riba*, 1923, p. 289-306.

1924

100. *Discursos llegits en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona en la solemniat recepció de D. Ramon d'Alòs-Moner y de Dou el dia 1 de juny de 1924*, tema: «Els bestiaris a Catalunya», Barcelona, Imp. Atlas Geográfico, 1924, p. 8-56.
101. *Documenti per la storia della Biblioteca d'Alfonso il Magnanimo*, Roma, Tip.

del Senado, 1924, 36 p. Extret de la *Miscellanea Francesco Ehrle*, vol. v, 1924, p. 390-422.

102. «De la literatura medioeval. Els bestiaris a Catalunya, per D. Ramon d'Alòs-Moner y de Dou». *El Correo Catalán*, Barcelona (5 juny 1924 i 2 juliol 1924).
103. «Traslació d'una reliquia de Sant Tomàs des de Tolosa a Barcelona. Miscel·lània Tomista. Barcelona». Extraordinari d'*Estudis Franciscans*, vol. xxxiv (1924), p. 278-283.

1925

104. «*Analecta Montserratensia*, Monestir de Montserrat, vol. vi (1925)». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. ii, núm. 12 (desembre 1925), p. 564-566. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
105. «Andrés Ivars. O. F. M., *La enseñanza catequística y el catecismo del P. Pedro Vires*». Recensió a *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, vol. vi, anys 1920-1922 (1925), p. 389-390. [Firmat: «R. d'A.»]
106. «Biografies catalanes». *La Publicitat*, Barcelona (11 desembre 1925). [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
107. «El *Liber Pontificalis* de Tortosa editat pel pare Josep M. March S. I.». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (1 setembre 1925).
108. *El text català de la Informatio Beguinorum vel lectio Narbonae d'Arnau de Vilanova*, Munster i. W., 1925, p. 187-199. Extret d'*Abhandlungen aus dem Gebiete der mittleren und neueren Geschichte und ihrer Hilfswissenschaft*.
109. «Joan Avinyó, *Història del lulisme*». Recensió a *Criterion*, Barcelona, vol. i (1925), p. 250-258. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
110. «L'Arxiu de la Biblioteca de Catalunya». *La Revista dels Llibres*, Barcelona, any i (1925), p. 68-70. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
111. Ramon LLULL. *Poesies*, notes i glossari de Ramon d'Alòs-Moner, Barcelona, Barcino, 1925, coll. «Els Nostres Clàssics», núm. 3, 188 p. [100 exemplars en paper de fil]

1926

112. «La jubilació del Dr. A. Rubió i Lluch». *La Paraula Cristiana*, vol. iii (gener-juny 1926), p. 570-572. [Sense firmar]
113. «Per a la biografia de Fra Ponç Carbonell. Notes en la *Descripción de los manus-*

- critos franciscanos existentes en la Biblioteca Provincial de Toledo*, pel pare Atanasi López O. F. M., publicada a *Archivo Ibero-Americano*, vol. xxv (1926), p. 88-105 i 173-202». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. iv, núm. 20 (agost 1926), p. 164. [Sense firmar]
114. «L'escriptor Fra Francesc Eiximenis a València per Fra Andreu Ibars a *Archivo Ibero-Americano*, vol. xxv (1926), p. 5-48 i 298-333». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. iv, núm. 20 (agost 1926), p. 163. [Sense firmar]
115. «Testament de la noble Dª Saurina d'Entença legant una part dels seus bens per fundar un convent de clarisses a Xàtiva pel pare Pacific Sendra O. F. M. a *Archivo Ibero-Americano*, vol. xxv (1926), p. 250-261». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. iv, núm. 20 (agost 1926), p. 163-164. [Sense firmar]
116. «Del *Confesional* de Fra Martí Bordet O. F. M., mallorquí, autor desconegut del segle xv, pel pare Livori Olier O. F. M. a *Antonianum*, Roma (abril 1926), p. 245-249». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. iv, núm. 20 (agost 1926), p. 164-165. [Sense firmar]
117. «Comité Internacional de Ciencias Históricas. Estatutos». *Bulletin of the International Committee of Historical Sciences*, vol. i, núm. 1 (octubre 1926), p. 59-60, traducció per Ramon d'Alòs-Moner i José Torre Revello.
118. *Sant Jordi: Patró de Catalunya*, Barcelona, Barcino, 1926, col·l. «Sant Jordi», núm. 1, 100 p., il·lustrat.
119. «Vida hespanhola. As instituições de cultura da Mancomunidade de Catalunha». *Portugalia*, Lisboa, núm. 4 (gener 1926), p. 246-255.
120. «Un home exemplar. Mossèn Manuel Betí». *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, tom vii (1926), p. 105-107. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
121. «Els cants de gesta catalans». *Revista de Catalunya*, vol. iv (febrer 1926), p. 184-185. [Firmat: «Ramón d'Alòs-Moner»]
122. «Anuario dell'Università Cattolica del Sacro Cuore». *Criterion*, vol. ii (1926), p. 235-236. [Firmat: «A-M»]
123. «La llegenda del cavaller Sant Jordi». *D'Ací d'Allà*, Barcelona, núm. 100 (abril 1926), p. 521, il·lustrat. [Firmat: «R. D'Alòs-Moner»]
- 1927**
124. «*Epistolari del segle XV*. Recull de cartes privades. Text, introducció, notes i glosari per Francesc Martorell». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. v, núm. 25 (gener 1927), p. 82-83. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]

125. «*Catalonia Monàstica. Recull i estudis referents a monestirs catalans*, vol. I». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. v, núm. 27 (març 1927), p. 267-269. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 126. «Ferran Valls i Taberner i Ferran Soldevila, *Història de Catalunya*. Curs superior, vol. III». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. v, núm. 25 (abril 1927), p. 364-365. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 127. «Ferran Soldevila, *Història de Catalunya*. Curs mitjà». Recensió a *La Paraula Cristiana*, núm. 28 (abril 1927), p. 365. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 128. «Llibres rars i curiosos. *Regles de amor i Parlament d'un hom i una fembra*. Obra atribuïda al canceller mossèn Domingo Mascó, segle XIV, amb un estudi crític d'Eduard Julià». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. v, núm. 29 (maig 1927), p. 454-455. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 129. «*Historia de Escornalbou*, per Eduard Toda i Güell». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. v, núm. 29 (maig 1927), p. 456-458. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 130. «*El príncep de Viana i les seves relacions literàries*, per Jaume Massó i Torrents». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. VI, núm. 32 (agost 1927), p. 173-174. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 131. «Dr. Lucien Graux, *Le docteur illuminé*». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. VI, núm. 32 (agost 1927), p. 179-180. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 132. «Ephrem Longpré O. F. M., *Raymond Lulle (le Bienheureux)*». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. VI, núm. 33 (setembre 1927), p. 255-258. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 133. «Constantin Marinescu, "Notes sur le faste à la cour d'Alphonse V d'Aragon roi de Naples", en *Melanges d'histoire générales* de la Universitat de Cluj. "Notes sur les corsaires au service d'Alphonse V d'Aragon roi de Naples"». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. VI, núm. 34 (octubre 1927), p. 356-357. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 134. *Bibliografia de les impressions lullianes*, per Elies ROCENT i Estanislau DURAN, amb un proemi, addicions i índex de Ramon d'Alòs-Moner, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1927, 406 p.
- 1928**
135. «Dom Anselm M. Albareda, *Bibliografia dels monjos de Montserrat (segle XVI)*». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. VII, núm. 42 (juny 1928), p. 537-540. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 136. «*Quaresma de Sant Vicenç Ferrer predicada a València l'any 1413*. Introducció,

- notes i transcripció per Josep Sanchis i Sivera». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. viii, núm. 43 (juliol 1928), p. 57-59. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
137. «Itinerari de l'Infant En Joan primogènit del rei En Pere (1350-1387), per Daniel Girona i Llagostera». Recensió a *La Paraula Cristiana*, vol. viii, núm. 48 (desembre 1928), p. 539-540. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 138. «Poesia castellana a la Verge per un hermità de Montserrat de la fi del segle XV, per Ramon d'Alòs». *Analecta Montserratensia*, Monestir de Montserrat, vol. vii (1928), p. 375-376.
 139. *Un nou manuscrit fragmentari de la Doctrina pueril*, Barcelona, Franciscana, 1928, 13 p. Extret de *Franciscalia*, vol. x (1928).
 140. «Història dels descobriments geogràfics». Recensió a *La Nau*, Barcelona (12 juny 1928). [Firmat: «A.-M.»]
 141. «El primer volum d'*Antologia* (collecció d'escriptors catalans moderns)». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (27 juliol 1928). [Sense firmar]
 142. *Els treballs del Comitè Internacional de Ciències Històriques*. Extret d'*Estudis Universitaris Catalans*, vol. xiii (gener-juny 1928), p. 279-284. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
 143. UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE, *Unification des méthodes à suivre et des signes conventionnels à employer dans les éditions savantes*, desena sessió del Comitè (13-15 maig 1929) p. 37-39 i (21-23 març 1928) p. 43-46. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 144. «Espagne. Enquête pour l'orientation des recherches dans la bibliographie historique des différents pays». *Bulletin of the International Committee of Historical Sciences*, vol. i, núm. 4 (març 1928), p. 457-458. [Firmat: «Ramon d'Alòs-Moner i Nicolau d'Olwer»]
 145. «Antologia I: *Els iniciadors de la Renaixença*, vol. i: *La poesia*, text per Just Cabot, introducció de L. Nicolau d'Olwer, vol. ii: *El teatre català anterior a Pitarra*, text i notes de Melcior Font». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, vol. xiii (juliol-desembre 1928), p. 547-550. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
 146. «Joseph Aparici en l'Academia dels desconfiats». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, Barcelona (gener-juny 1928). [Firmat: «Ramon d'Alòs-Moner»]
 147. «La R. Universitat de Parusa per a estrangers». *La Publicitat*, Barcelona (juny 1928).
 148. «Parlaments a les Corts Catalanes, "Els Nostres Clàssics", xix-xx». *La Publicitat*, Barcelona (18 octubre 1928). [Recensió firmada: «R. d'Alòs-Moner»]
 149. «Les publicacions bíbliques de Montserrat». *La Publicitat*, Barcelona (2 novembre 1928). [Recensió firmada: «R. d'Alòs-Moner»]
 150. «Union Académique Internationale, *Catalogue des manuscrits alchimiques grecs*,

publié sous la direction de J. Bidez, F. Coumont, A. Delatte, J. L. Heiberg et O. Le-
gercrantz» i «Union Académique Internationale. *Catalogue of Latin and vernacu-
lar alchemical manuscripts in Great Britain and Ireland, dating from before the
XVII Century*, by Dorothea Waley Singer, assisted by Annie Anderson». Recensions
a *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XIII (juliol-desembre 1928), p. 537-540.
[Firmat: «R. d'A.-M.»]

151. «Alvise de Ca' da Mosto, *Le navigazini di...*, *Antoniotto Usodimare e Niccoloso da
Recoo...*», «Ludovico de Varthema, *Itinerario di... bolognese nello Egypto...*» i «Pi-
gafetta, Antonio, *Relazione del primo viaggio intorno al mondo di...*». Recensió a
Estudis Universitaris Catalans, vol. XIII (juliol-desembre 1928), p. 551-556. [Fir-
mat: «R. d'A.-M.»]

1929

152. «Alfonso I d'Aragona e Navarra, detto il Battagliero». A *Enciclopedia italiana di
scienze, lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 396-397. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
153. «Alfonso II d'Aragona, I di Catalogna». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere
ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 397-398. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
154. «Alfonso III d'Aragona, II di Catalogna, detto il Liberale». A *Enciclopedia italia-
na di scienze, lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 398. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
155. «Alfonso IV d'Aragona, III di Catalogna, detto il Benigno». A *Enciclopedia italiana
di scienze, lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 398-399. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
156. «Alfonso I delle Asturia, detto il Cattolico». A *Enciclopedia italiana di scienze,
lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 401-402. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
157. «Alfonso III delle Asturie, detto il Magno». A *Enciclopedia italiana di scienze,
lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 402. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
158. «Alfonso VI, re di Castiglia e di Leon». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere
ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 402-404. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
159. «Alfonso VII Imperatore, re di Castiglia e di Leon». A *Enciclopedia italiana di
scienze, lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 404-405. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
160. «Alfonso VIII il Nobile o de la Navas, re di Castiglia». A *Enciclopedia italiana di
scienze, lettere ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 405-406. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
161. «Alfonso XI, re di Castiglia e di Leon». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere
ed arti*, vol. II, 1929-1937, p. 407-408. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
162. «Aragona». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. III, 1929-1937,
p. 916-920. [Firmat: «R. d'A.-M.»]

163. «Averçó, Lluís d'». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. v, 1929-1937, p. 622. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
164. «Ballesteros y Berette, Antonio». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. v, 1929-1937, p. 988. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
165. «Barcellona. La contesa di Barcellona». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. vi, 1929-1937, p. 162. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
166. «Bastero, Antoni de». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. vi, 1929-1937, p. 357-358. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
167. «Berenguer de Palol o de Palazol». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. vi, 1929-1937, p. 695. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
168. «Biscaglia. Storia». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. vii, 1929-1937, p. 95. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
169. «Caresmar, Jaume». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 3. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
170. «Carlo II, re di Navarra, detto il Malvagio». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 48-49. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
171. «Carlo III, re di Navarra, detto il Nobile». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 49. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
172. «Carbajal, Juan». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 254. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
173. «Caspe, Compromesso di». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 313. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
174. «Catalogna. Storia». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 416-418. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
175. «Cerverí de Girona». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. ix, 1929-1937, p. 858. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
176. «Filippo di Maiorca». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xv, 1929-1937, p. 315. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
177. «Gerona. Storia». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvi, 1929-1937, p. 828. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
178. «Giacomo I di Catalogna-Aragona, detto il Conquistatore». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvi, 1929-1937, p. 937-938. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
179. «Giacomo II di Catalogna-Aragona, I de Sicilia, detto il Giusto». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvi, 1929-1937, p. 938. [Firmat: «R. d'A.-M.»]

180. «Giacomo II re di Maiorca». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvi, 1929-1937, p. 941. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
181. «Giacomo III re di Maiorca». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvi, 1929-1937, p. 941. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
182. «Giovanni I re di Catalogna-Aragona». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvii, 1929-1937, p. 231. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
183. «Giovanni II re di Catalogna-Aragona. I di Navarra». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvii, 1929-1937, p. 231. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
184. «Lerida. Storia». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xvi, 1929-1937, p. 828. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
185. «Martino I il Vecchio, detto l'Umano, conte-re di Catalogna-Aragona. II di Sicilia». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xxii, 1929-1937, p. 452. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
186. «Monzon». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xxiii, 1929-1937, p. 789. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
187. «Muntaner, Ramon». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xxiv, 1929-1937, p. 45. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
188. «Murcia. Storia». A *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*, vol. xxiv, 1929-1937, p. 53. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
189. «"Obres doctrinals de l'illuminat doctor mestre Ramon Llull", vol. xiv: *Proverbis d'ensenyament. Transcripció directa, amb facsimil, introducció, i variants dels més vells manuscrits per Salvador Galmés*». Recensió a *La Paraula Cristiana*, núm. 49 (gener 1929), p. 52-54. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
190. «Felipe Mateu i Llopis. *Ensayo sobre una casa real de moneda de uno de los estados de la Corona de Aragón. La Ceca de Valencia y las acuñaciones valencianas de los siglos XIII al XVIII*». Recensió a *Estudis Universitaris Catalans*, vol. xiv (1929), p. 379-381. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
191. «*La Doctrina compendiosa*, de F. Eiximenis». *El Matí*, Barcelona (31 agost 1929), un gravat. [Recensió firmada: «Ramon d'Alòs-Moner»]
192. «*Any cristià*, per Llorenç Ribet, col·l. "Sant Jordi", vol. 17-18». *La Publicitat*, Barcelona (21 març 1929). [Sense firmar]
193. «Contribució a la biografia de Lorenzo Valla». A *Miscellania Crexells*, 1929, p. 1-7. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
194. «Unas letras de adhesión al acto conmemorativo del bi-centenario de la A. de B. L.». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* (gener-març 1929), p. 153.

1930

195. *Nota sobre un nou manuscrit de la Satyra de felice e infelice vida*, del CONDESTABLE DE PORTUGAL, Coimbra, Imp. da Universidade, 1930, 6 p., 5 làmines. Extret de *Miscelanea de estudos em honra de D. Carolina Michaelis de Vasconcellos*.
196. «Un miracle de sant Josep Oriol. Curació en la persona del Dr. Francesc Aparici». *El Matí*, Barcelona (23 març 1930). [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]

1931

197. *Idees lul·lianes de comunitat universal*, per R. d'ALÒS-MONER, Barcelona, Llibreria Verdaguer, 1931, 13 p. Extret de *Miscel·lània Patxot*, p. 35-47.
198. «Memòria sobre la participació de l'Institut d'Estudis Catalans en els treballs de la Unió Acadèmica Internacional, anys 1923-1926». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. xxxv-xliii. [Firmat: «Ramon d'Alòs-Moner»]
199. «Domingo Mascó, *Regles de amor i Parlament de un hom i una fembra*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 392. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
200. «Josep Martínez Aloy». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 216. [Firmat: «A.-M.»]
201. «August Frickenhaus». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 220. [Necrologia firmada: «A.-M.»]
202. «El Comitè Internacional de Ciències Històriques (Secció Històrica)». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 272-275. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
203. «V Congrés Internacional de Ciències Històriques, Brusselles, 1923». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 275. [Sense firmar]
204. «Primer Congrés Internacional d'Estudis Bizantins, Bucarest, 1924». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 275-276. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
205. «Homenatge al cardenal Ehrle». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 279-280. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
206. «Homenatge al professor Heinrich Finke». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 280. [Firmat: «R. d'A.-M.»]

207. «Inscripcions romanes paganes». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 287-290. [Sense firmar]
208. «El canonge Barraquer». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 306. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
209. «Mn. Manuel Betí Bonfill». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 307-308. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
210. «El P. Josep M. d'Elizondo O. M. Cap». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 310. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
211. «J. M. Pou y Martí, O. F. M. ...II. Índice analítico de los documentos del siglo XVII». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 312. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
212. «[A. Duran Sanpere], *Ajuntament de Barcelona...*», «Sancho Capdevila, *El Archivo Parroquial...*», «L. Serrano O. S. B., *Archivo de la Embajada de España...*» i «J. M. Pou y Martí, O. F. M. ...II. Índice analítico de los documentos del siglo XVII...». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 312. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
213. «Iosephus M. March S. I., *Liber Pontificalis prout extat in codice manuscripto Dertusensi...*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 318-319. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
214. «P. Girolamo Golubovich, O. F. M., *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*, tomo IV». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 334-335. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
215. «Treballs del professor Constantí Marinescu sobre relacions entre Catalunya i l'Orient». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 336-339. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
216. «Federico Vila Bartrolí, *Reseña histórica científica y literaria de la Universidad de Cervera*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 352. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
217. «Eduart Toda y Güell, *Historia de Escornalbou*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 353. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
218. «Eduart Toda y Güell, *Estudis pobletans*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 355. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]

219. «*Analecta Montserratensia*. Monestir de Montserrat». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 359-361. [Recensió firmada: «R. d'A.-M.»]
 220. «Cursos monogràfics d'alts estudis i d'intercanvi de la Mancomunitat de Catalunya amb la cooperació de l'Institut». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 369. [Sense firmar]
 221. «Centenari de l'arquebisbe Fèlix Amat». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 369-373. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
 222. «VI Centenari de la mort de Dant Alighieri, 1321-1921». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 370-373. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
 223. «Moviment lul·lià (1921-1926)». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 373-379. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
 224. «Estudis sobre el mestre Guiu Terré». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 379-380. [Firmat: «A.-M.»]
 225. «Estudis sobre Arnau de Vilanova». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 381. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
 226. «Mn. Joan B. Codina i Formosa». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 385-386. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
 227. «Joan Bta. Batlle. *Los Goigs a Catalunya. Breus consideracions sobre son origen y sa influència en la poesia mística popular*». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, IEC, 1931, p. 393. [Firmat: «A.-M.»]
- 1932**
228. *Autors catalans antics. I: Historiografia*, Barcelona, Barcino, 1932, col·l. «Crestomaties Barcino», vol. I, 194 p.
 229. *Pàgines escollides de Ramon Llull*, selecció, pròleg i anotació de R. d'ALÒS-MONER, Barcelona, Barcino, 1932, «Col·lecció Popular Barcino», vol. LXXXVIII, 168 p.
 230. «Sant Jordi i la Generalitat». *Catalunya Radio*, Barcelona (10 desembre 1932), il·lustrat.
 231. «La labor de l'Institut d'Estudis Catalans. Memòria llegida pel secretari amb motiu del repartiment de premis». *La Feu de Catalunya*, Barcelona (18 maig 1932).

1933

232. «Taula de publicacions de l'Acadèmia de Bones Lletres 1758-1930». *Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, Barcelona, vol. xv (1933).
233. «La millor commemoració de Llull». *La Publicitat*, Barcelona (26 febrer 1933). [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
234. «Les felicitacions de Nadal». Calendari per l'any nou ofert per la Impremta La Neotípi, Barcelona, 1933, 5 p.
235. «Sant Jordi i Catalunya». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (23 abril 1933). [Firmat: «Ramon d'Alòs-Moner»]
236. «Informacions de *La Revista*. Qüestionari. Resposta rebuda de R. d'Alòs-Moner». *La Revista*, Barcelona (gener-juny 1933), p. 140.

1934

237. «Sobre Bartolomeo Gentile Fallamonica, poeta lul·lià». *La Revista*, Barcelona, any xx (gener-juny 1934), p. 5-7.
238. *Antics fons lul·lians a París*. Extret de *La Paraula Cristiana*, núm. 112 (octubre 1934), p. 330-339.
239. «Ramon Llull i Montpeller». *Calendau*, revista felibrenca mesadiero, Montpeller, núm. 15, any II (març 1934), p. 66-74. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]
240. «*La batalla de Montjuïc*, per Ramon d'Alòs-Moner». *La Veu de Catalunya*, Barcelona (26 gener 1934). Reproduït a *Priorat*, periòdic quinzenal portaveu de la comarca, Falset, núm. 123 (4 febrer 1934).
241. «*La regla de sant Benet*, per Ramon d'Alòs-Moner». *La Veu de Catalunya*, Barcelona, I (7 març 1934); II (8 març 1934).
242. «*El llibre de les bèsties*, de Ramon Llull, per Ramon d'Alòs-Moner». *El Matí*, Barcelona (31 març 1934), un gravat.
243. «*El llibre de les bèsties*, de Ramon Llull, i el *Calila i Dimna*». *El Matí*, Barcelona (11 maig 1934), un gravat. [Firmat: «R. d'Alòs-Moner»]

1935

244. *L'Arxiu Històric de Poblet: Per la restauració del Monestir de Poblet*, Barcelona, Obradors d'Aleu Domingo, 1935. Extret de la revista *Radio Associació de Catalunya* (1935), p. 69-74. [Amb un retrat a la ploma]

245. *Inventari de manuscrits lullians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló*. Ex-tret d'*Estudis Franciscans*, vol. 47 (1935), p. 69-86.
246. «L'obra de l'Institut». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 12-23.
247. «*Lullistische Literatur der Gegenwart*, per Ramon d'Alòs-Moner». *Wissenschaft und Weisheit*, M. Gladbach, Jahrgang 2, Heft 4 (octubre 1935), p. 288-310. Celebració de la revista *Wissenschaft und Weisheit* amb motiu del VII centenari del naixement de Ramon Llull (1235-1935).
248. «Miquel S. Oliver». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 62-63. [Necrologia firmada: «A.-M.»]
249. «Antoni M. Alcover». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 67. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
250. «Els premis de l'Institut». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 71-78. [Sense firmar]
251. «Les publicacions de l'Institut». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 79-169. [Sense firmar]
252. «Publicacions dels membres de l'Institut. Unificades i completades per R. d'Alòs». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 217-316. [Sense firmar]
253. «*I Maja* de Benedetto Giacalone». *El Matí*, Barcelona (30 agost 1935). [Firmat: «Ramon d'Alòs»]
254. «Els membres de l'Institut». A *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, 1935, p. 35-42. [Sense firmar]

1936

255. «Memòria de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets durant l'any 1927». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. vii-ix. [Sense firmar]
256. «Memòria de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets durant l'any 1928». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. x-xii. [Sense firmar]
257. «Memòria de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets durant l'any 1929». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. xiii-xv. [Sense firmar]
258. «Memòria de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, do-

- nant compte dels treballs fets durant l'any 1930». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. xvi-xx. [Sense firmar]
259. «Memòria de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets durant l'any 1931». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. xxi-xxvi. [Sense firmar]
260. «Memòria sobre la participació de l'Institut d'Estudis Catalans en els treballs de la Unió Acadèmica Internacional durant els anys 1927-1931». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. xxxix-xlii. [Firmat: «Ramon d'Alós-Moner»]
261. «Els treballs dels Comitè Internacional de Ciències Històriques i la participació que hi ha tingut l'Institut d'Estudis Catalans, durant els anys 1927-1931». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. xlii-xlv. [Firmat: «Ramon d'Alós-Moner»]
262. «Festes jubilaris de Montserrat». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 332-333. [Firmat: «A.-M.»]
263. «Altres inscripcions romanes paganes». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 373-374. [Sense firmar]
264. «Inscripció cristiana de Lleida». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 400. [Sense firmar]
265. «L'Arxiu de Sant Pere de Ripoll». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 406-407. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
266. «La restauració de les butlles en papirus conservades als arxius catalans i llur publicació». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 408-409. [Firmat: «A.-M.»]
267. «Rafael Ballester i Castell». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, , 1936, p. 412. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
268. «Sebastià Puig i Puig». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 412. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
269. «Artur Masriera i Colomer». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 412-413. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
270. «Josep M. Roca i Heras». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 413. [Necrologia firmada: «A.-M.»]
271. «Angel Ruiz i Pablo». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 414. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
272. «Rossend Serra i Pagès». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 414. [Necrologia firmada: «A.»]

273. «Ludwig von Pastor». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 415. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
274. «Gustave Schlumberger». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 415. [Necrologia firmada: «R. d'A.-M.»]
275. «Antonio Era. *Le raccolte di carte specialmente di re aragonesi e spagnoli (1260-1715) esistenti nell'Archivio del Comune di Alghero*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 419. [Firmat: «A.-M.»]
276. «Paul Deschamps. *Etude sur la paléographie des inscriptions lapidaires de la fin de l'époque mérovingienne aux dernières années du XII siècle*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 421. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
277. «Felipe Mateu i Llopis. *Ensayo sobre una casa real de moneda de uno de los estados de la Corona de Aragón. La Ceca de Valencia y las acuñaciones valencianas de los siglos XIII al XVIII*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 421-422. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
278. «A. Rovira i Virgili. *Història de Catalunya*» i «A. Rovira i Virgili, *Catalònia Monàstica. Recull de documents referents a monestirs catalans*». Recensions a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 422-423. [Firmades: «R. d'A.-M.»]
279. «J. Millàs Vallicrosa, *Assaig d'història de les idees físiques i matemàtiques a la Catalunya medieval*, vol. 1». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 427-430. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
280. «Ezio Levi, *Botteghe e canzoni della vecchia Firenze (Nuovi Studi Medievali)*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 432. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
281. «Joseph M. Roca, *L'estudi general de Lleyda*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 432. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
282. «Ezio Levi, *Fiorentini e catalani nel trecento (Nuova Antologia)*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 433-434. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
283. «Constantin Marinescu, *Notes sur le faste à la cour d'Alphonse I d'Aragon, roi de Naples*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 435. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
284. «Josep Gramunt i Subiela, *Els llinatges catalans a Sicília*». Recensió a INSTITUT

- d'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*. Barcelona. IEC. 1936, p. 436. [Firmada: «A.-M.»]
285. «Girolamo Golubovich, O. F. M., *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*, tomo v». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 436. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
286. «A. Duran i Sanpere i Josep Sanabre Pvre., *Llibre de les solemnitats de Barcelona*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 436. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
287. «Bonaventura Pedemonte i Falguera, *Notes per a la història de la baronia de Castellvell de Rosanes, Martorell, Abrera, Castellrí de Rosanes, Castellbisbal, Sant Andreu de la Barca i Sant Esteve de Sasrovières*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 444-445. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
288. «Anselm M. Albareda, *Fonament històric [de les festes jubilers de Montserrat]*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 445-446. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
289. «Ricardo Carreras, *Catí*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 448. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
290. «Luis Querol i Roso, *La última reina de Aragón, cirreina de Valencia*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 451-452. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
291. «Moviment lul·lià (1927-1931)». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 525-542. [Sense firmar]
292. «Miscel·lània Crexells». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 550. [Firmada: «A.-M.»]
293. «Gabriel Llabrés i Quintana». A INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 552. [Necrologia firmada: «A.-M.»]
294. «Quaresma de sant Vicenç Ferrer predicada a València l'any 1413». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 564. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
295. «Abraam bar Hiiia, *Llibre revelador. Meguilhat Hamcagablè*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 567. [Firmada: «A.-M.»]
296. «José M. Pou y Martí, O. F. M., *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XIV)*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC. 1936, p. 568-570. [Firmada: «R. d'A.-M.»]

297. «Arturo Farinelli, *Italia e Spagna*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 570-571. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
298. «Roberto Rossi, *Dante e la Spagna*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 571-572. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
299. «Arturo Farinelli, *Viajes por España y Portugal*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 572. [Firmada: «A.-M.»]
300. «Arturo Farinelli, *L'obra de Giovanni Boccaccio*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 572. [Firmada: «A.-M.»]
301. «Santorre Debenedetti. *Tre secoli di studi provenzali (XVI-XVIII)*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 573-574. [Firmada: «A.-M.»]
302. «C[harles-Victor] L[anglais]. *Jean de Bassoles, frère mineur*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 575. [Firmada: «A.-M.»]
303. «P[aul] F[ournier], *Gui Terré (Guido Terreni), théologicien*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 576. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
304. «Dorothea Waley Singer, *Catalogue of Latin and vernacular alchemical manuscripts in Great Britain and Ireland dating from before the XII Century*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 578. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
305. «Mariano Aguiló y Fuster, *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860 por...*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 578-579. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
306. «Eduard Toda i Güell, *Bibliografia espanyola d'Italia dels orígens de la impremta fins a l'any 1900*». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 579-581. [Firmada: «R. d'A.-M.»]
307. «Miscel·lània Patxot». Recensió a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Anuari 1927-1931: Vol. VIII*, Barcelona, IEC, 1936, p. 609-610. [Firmat: «R. d'A.-M.»]
308. «Pròleg», *Rims*, toin 1, Palma de Mallorca. col·l. «Obres de Ramon Llull», vol. XIX.
309. «Una gramàtica italiana». *El Matí*, Barcelona (22 març 1936). [Firmat: «R. d'A.-M.»]
310. *Pàgines escollides de Ramon Muntaner*, selecció i anotació de R. d'ALÒS-MONER, Barcelona, Barcino, 1936, «Col·lecció Popular Barcino», vol. CXXX, 78 p.

311. *Flors de Petrarca de Remeys de Cascuna Fortuna*, Barcelona, 1936, 16 p. Extret d'*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, vol. 1, 1936.

1937

312. *A. Rubió i Lluch i l'excursionisme*. Extret del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 506 (juliol 1937), p. 6-11.
313. «L'Institut d'Estudis Catalans». *Nova Iberia*, Barcelona, núm. 3-4 (3 abril 1937), il·lustrat. [Firmat: «Ramon d'Alòs»]

1938

314. «Un siècle d'historiographie catalane, 1836-1936. L'organisation des études historiques en Catalogne. Comité International des Sciences Historiques», VIII Congrès Internacional de Ciències Històriques a Zuric, 1938. *Communications présentées*, vol. II, p. 527-530.

Josep Alsina i Bofill

(21.06.1904 - 27.08.1993)

Josep Alsina i Bofill

PER RICARD GUERRERO I MORENO

Introducció

Quan vaig rebre l'encàrrec de fer la semblança de Josep Alsina i Bofill vaig sentir-me molt honorat, alhora que amoïnats. Honorat, perquè se'm demanava que parlés d'una persona que ha estat no «un exemple», sinó «l'exemple», com diu Oriol Casassas en el títol del llibre que escriví sobre Alsina i Bofill, per encàrrec del Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. L'exemple en què hem intentat inspirar el nostre treball moltes de les persones que el coneguérem i tractàrem, encara que fos, com és el meu cas, en la